

2024/1747

2024 6 26

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) 2024/1747

2024 m. birželio 13 d.

**kuriuo dėl Sąjungos elektros energijos rinkos modelio tobulinimo iš dalies keičiami reglamentai (ES)
2019/942 ir (ES) 2019/943**

(Tekstas svarbus EEE)

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 194 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę ⁽²⁾,

laikydami įprastą teisėkūros procedūrą ⁽³⁾,

kadangi:

- (1) nuo 2021 m. rugsėjo mėn. elektros energijos rinkose stebimos labai didelės kainos ir nepastovumas. Kaip nurodyta 2022 m. balandžio mėn. Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (ACER) atliktame galutiniam ES didmeninės elektros energijos rinkos modelio vertinime, tokia padėtis iš esmės susidarė dėl didelės dujų, kurios naudojamos elektros energijai gaminti, kainos;
- (2) Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, kuri yra Energijos bendrijos sutarties ⁽⁴⁾ susitariančioji šalis, eskalacija ir susijusios nuo 2022 m. vasario mėn. taikomos tarptautinės sankcijos sukėlė dujų krizę, sutrikdė pasaulines energijos rinkas, paaštrino didelių dujų kainų problemą ir padarė didelį šalutinį poveikį elektros energijos kainoms. Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą taip pat įnešė netikrumo dėl kitų prekių, pavyzdžiui, akmens anglių ir žalios naftos, kurios naudojamos elektros energijos gamybos įrenginiuose, tiekimo. Dėl to netikrumo dar padidėjo elektros energijos kainų nepastovumas. Sumažėjus kelių branduolinių reaktorių prieinamumui ir dėl mažos hidroenergijos gamybos apimtys elektros energijos kainos dar labiau padidėjo;
- (3) reaguodama į tokią padėtį, Komisija 2021 m. spalio 13 d. komunikate „Augančių energijos kainų problemos sprendimas: veiksmų ir paramos priemonių rinkinys“ pasiūlė priemonių rinkinį, kuriuo Sąjunga ir jos valstybės narės gali naudotis spręsdamos tiesioginio didelių energijos kainų poveikio namų ūkio vartotojams ir įmonėms problemą, įskaitant pajamų rėmimą, mokesčių lengvatas, energijos taupymo ir kaupimo priemones, ir padidinti atsparumą būsimiems kainų svyravimams. Komisija 2022 m. kovo 8 d. komunikate „REPowerEU: bendri Europos veiksmai įperkamesnei energijai bei saugesnei ir tvaresnei energetikai užtikrinti“ nurodė įvairių papildomų priemonių, kurių paskirtis – stiprinti priemonių rinkinį ir reaguoti į kylančias energijos kainas. 2022 m. kovo 23 d. Komisija taip pat nustatė laikiną valstybės pagalbos teikimo tvarką, kad būtų leista teikti tam tikras subsidijas, skirtas didelių energijos kainų poveikiui sušvelninti;
- (4) savo 2022 m. gegužės 18 d. komunikate Komisija pristatė savo planą „REPowerEU“, kuriuo įvestos papildomos priemonės, orientuotos į energijos taupymą, energijos tiekimo įvairinimą, didesnio energijos vartojimo efektyvumo tikslą ir spartesnę atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtrą, siekiant sumažinti Sąjungos priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro, įskaitant pasiūlymą Sąjungos 2030 m. bendro galutinio atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimo tikslą padidinti iki 45 %. Be to, 2022 m. gegužės 18 d. Komisijos komunikate „Veiksmų kryptis – intervencijos į energijos rinką trumpuoju laikotarpiu ir elektros energijos rinkos modelio tobulinimas ilguoju

⁽¹⁾ OL C 293, 2023 8 18, p. 112.

⁽²⁾ OL C, C/2023/253, 2023 10 26, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/253/oj>.

⁽³⁾ 2024 m. balandžio 11 d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2024 m. gegužės 21 d. Tarybos sprendimas.

⁽⁴⁾ OL L 198, 2006 7 22, p. 18.

laikotarpiu“ buvo nustatytos ne tik papildomos trumpalaikės priemonės didelių energijos kainų problemai spręsti, bet ir sritys, kuriose būtų galima tobulinti elektros energijos rinkos modelį, taip pat paskelbtas ketinimas įvertinti tas sritis siekiant pakeisti teisės aktų sistemą;

- (5) siekdama skubiai spręsti energijos kainų krizės problemą ir saugumo problemas, taip pat piliečių labai suvaldyti kainų šuolius, Sąjunga priėmė keletą teisės aktų, įskaitant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2022/1032 ⁽⁵⁾, kuriuo buvo nustatyta griežta dujų laikymo tvarka, ir Tarybos reglamentą (ES) 2022/1369 ⁽⁶⁾, kuriuo buvo numatytos veiksmingos dujų ir elektros energijos poreikio mažinimo priemonės, Tarybos reglamentą (ES) 2022/1854 ⁽⁷⁾, kuriuo buvo nustatyti kainų ribojimo režimai, kad būtų vengiama nenumatyto pelno dujų ir elektros energijos rinkose, ir Tarybos reglamentą (ES) 2022/2577 ⁽⁸⁾, kuriuo buvo nustatytos priemonės leidimų išdavimo atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginiams procedūroms paspartinti;
- (6) gerai integruota energijos rinka, grindžiama Europos Parlamento ir Tarybos reglamentais (ES) 2018/1999 ⁽⁹⁾, (ES) 2019/942 ⁽¹⁰⁾ ir (ES) 2019/943 ⁽¹¹⁾ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvomis (ES) 2018/2001 ⁽¹²⁾, (ES) 2018/2002 ⁽¹³⁾ ir (ES) 2019/944 ⁽¹⁴⁾, kurie kartu paprastai vadinami dokumentų rinkiniu „Švari energija visiems europiečiams“ (toliau – Švarios energijos dokumentų rinkinys), kuris yra priimtas 2018 m. ir 2019 m., leidžia Sąjungai visomis aplinkybėmis naudotis ekonominiiais bendrosios energijos rinkos teikiamais privalumais, užtikrinant tiekimo saugumą ir palaikant priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo procesą, kad būtų pasiektas Sąjungos poveikio klimatui neutralumo tikslas. Tarpvalstybinės jungtys taip pat užtikrina saugesnį, patikimesnį ir veiksmingesnį energijos sistemų veikimą ir didesnę atsparumą trumpalaikiams kainų sukrėtimams;
- (7) stiprinant energijos vidaus rinką ir siekiant klimato bei energetikos pertvarkos tikslų reikia iš esmės atnaujinti Sąjungos elektros energijos tinklą, kad jis galėtų priimti gerokai didesnius atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus, į kuriuos įeina priklausomai nuo meteorologinių sąlygų kintantys pagamintos energijos kiekiai, ir keisti elektros energijos srauto modelius visoje Sąjungoje, ir kad būtų galima atsižvelgti į naujus poreikius, susijusius su, pavyzdžiui, elektrinėmis transporto priemonėmis ir šilumos siurbliais. Investicijos į tinklus – tiek vidaus, tiek tarpvalstybinius – yra labai svarbios tinkamam elektros energijos vidaus rinkos veikimui, įskaitant tiekimo saugumą. Tokios investicijos yra būtinos norint integruoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir paklausa tokiomis aplinkybėmis, kai šie du dalykai yra labiau nutolę vienas nuo kito nei kada nors anksčiau, ir galiausiai norint pasiekti Sąjungos klimato ir energetikos tikslus. Todėl bet kokia Sąjungos elektros energijos rinkos reforma turėtų būti prisidedama prie labiau integruoto Sąjungos elektros energijos tinklo, siekiant užtikrinti, kad kiekviena valstybė narė pasiektų elektros energijos tinklų sujungimo mastą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 4 straipsnio d punkto 1 papunktyje nustatytą tikslą iki 2030 m. užtikrinti bent 15 % elektros energijos tinklų sujungimą, kad tie sujungimo pajėgumai būtų kuo labiau naudojami tarpvalstybinei prekybai ir kad būtų sukurtas arba atnaujintas Sąjungos elektros energijos tinklas ir jungčių infrastruktūra, pavyzdžiui, Sąjungos bendro intereso projektai, nustatyti pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2022/869 ⁽¹⁵⁾. Visiems Sąjungos piliečiams ir

⁽⁵⁾ 2022 m. birželio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/1032, kuriuo iš dalies keičiamas reglamentų (ES) 2017/1938 ir (EB) Nr. 715/2009 nuostatos, kiek tai susiję su dujų laikymu (OL L 173, 2022 6 30, p. 17).

⁽⁶⁾ 2022 m. rugpjūčio 5 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/1369 dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių (OL L 206, 2022 8 8, p. 1).

⁽⁷⁾ 2022 m. spalio 6 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/1854 dėl skubios intervencijos, skirtos didelėms energijos kainoms mažinti (OL L 261 I, 2022 10 7, p. 1).

⁽⁸⁾ 2022 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (ES) 2022/2577, kuriuo nustatoma atsinaujinančiųjų išteklių energetikos sprendinių diegimo spartinimo sistema (OL L 335, 2022 12 29, p. 36).

⁽⁹⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1).

⁽¹⁰⁾ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/942, kuriuo įsteigiama Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (OL L 158, 2019 6 14, p. 22).

⁽¹¹⁾ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos (OL L 158, 2019 6 14, p. 54).

⁽¹²⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (OL L 328, 2018 12 21, p. 82).

⁽¹³⁾ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2002, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo (OL L 328, 2018 12 21, p. 210).

⁽¹⁴⁾ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/944 dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES (OL L 158, 2019 6 14, p. 125).

⁽¹⁵⁾ 2022 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/869 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 715/2009, (ES) 2019/942 bei (ES) 2019/943 ir direktyvos 2009/73/EB bei (ES) 2019/944 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 347/2013 (OL L 152, 2022 6 3, p. 45).

įmonėms turėtų būti užtikrintas tinkamas junglumas, nes tai jiems gali suteikti didelių galimybių dalyvauti pertvarkant Sąjungos energetiką ir vykdant skaitmeninę transformaciją. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti atokiausiems Europos regionams, nurodytiems Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 349 straipsnyje, kuriame pripažįstami tik jiems būdingi sunkumai, ir numatoma galimybė jiems nustatyti konkrečias priemones;

- (8) dabartinis elektros energijos rinkos modelis, *inter alia*, padėjo kurti naujus ir inovatyvius produktus, paslaugas ir priemones mažmeninėse elektros energijos rinkose – remiamas energijos vartojimo efektyvumas ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimas, taip pat suteikiama daugiau pasirinkimo galimybių siekiant padėti vartotojams sumažinti sąskaitas už energiją, be kita ko, naudojant mažos apimties gamybos įrenginius ir naujas reguliavimo apkrova paslaugas. Vienas svarbiausių būsimų elektros energijos rinkų ir sistemų Sąjungoje elementų turėtų būti rėmimasis energetikos sistemos skaitmenizavimo potencialu, pavyzdžiui, aktyviu vartotojų dalyvavimu, ir jo išnaudojimas. Kartu reikia gerbti vartotojų pasirinkimą ir leisti jiems pasinaudoti siūlomų sutarčių įvairove, ir apsaugoti namų ūkio vartotojus nuo aukštų kainų ištikus energetikos krizei. Energetikos sistemos integracija yra numatyta kaip visos energetikos sistemos, apimančios įvairius energijos nešiklius, infrastruktūrą ir vartojimo sektorius, planavimas ir veikimas, kuriant tvirtesnes jų sąsajas, užtikrinant jų sinergiją ir taikant jiems skaitmeninius sprendimus, siekiant teikti saugią, įperkama, patikimą ir tvarią energiją;
- (9) energetikos krizės sąlygomis dabartinis elektros energijos rinkos modelis pasirodė turįs ne vieną trūkumą ir paaiškėjo, kad dėl to gali kilti nenumatytų pasekmių, susijusių su didelių ir nepastovių iškastinio kuro kainų poveikiu trumpojo laikotarpio elektros energijos rinkoms – dėl to namų ūkiai ir įmonės gauna sąskaitas už elektros energiją, kuriose atsispindi dideli kainų šuoliai;
- (10) spartesnis atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir švarių lanksčių technologijų diegimas yra tvariausias ir ekonomiškai efektyviausias būdas struktūriškai mažinti iškastinio kuro paklausą elektros energijai gaminti ir sudaryti sąlygas tiesioginiam elektros vartojimui, pasitelkiant energijos paklausos elektrifikaciją ir energetikos sistemos integraciją. Dėl mažų jų veiklos sąnaudų atsinaujinantieji ištekliai gali padaryti teigiamą poveikį elektros energijos kainoms visoje Sąjungoje ir sumažinti iškastinio kuro naudojimą;
- (11) elektros energijos rinkos modelio pakeitimais turėtų būti užtikrinama, kad didėjančio atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo ir visos energetikos pertvarkos nauda tektų vartotojams, įskaitant pažeidžiamiausius vartotojus, ir kad jie galiausiai būtų apsaugoti nuo energetikos krizių ir kad daugiau namų ūkio vartotojų išvengtų energijos neprieklausios sąstingumo. Tie pakeitimai turėtų sušvelninti didelių iškastinio kuro, visų pirma dujų, kainų poveikį elektros energijos kainoms – jais siekiama sudaryti sąlygas namų ūkio vartotojams ir įmonėms ilgesniuoju laikotarpiu pasinaudoti įperkamos ir saugios energijos iš tvarių atsinaujinančiųjų ir mažo anglies dioksido pėdsako energijos šaltinių teikiama privilegija, taip pat energijos vartojimo efektyvumo sprendimais, kurie gali padėti sumažinti elektros tinklo ir elektros energijos gamybos pajėgumų plėtros poreikį, mažinant bendras energijos išlaidas;
- (12) elektros energijos rinkos modelio reformos tikslas – prienamos ir konkurencingos elektros energijos kainos visiems vartotojams. Tokia elektros energijos rinkos modelio reforma turėtų būti naudinga ne tik namų ūkio vartotojams, bet ir Sąjungos pramonės konkurencingumui, nes palengvintų investavimą į švarias technologijas, kurių jai reikia, kad galėtų įgyvendinti savo perėjimo prie nulinio grynojo anglies dioksido pėdsako priemones. Energetikos pertvarkai Sąjungoje vykdyti turi būti pasitelkiama tvirta švarių technologijų gamybos bazė. Ta reforma bus remiamas įperkamas pramonės elektrifikavimas ir Sąjungos, kaip vienos iš pasaulinių lyderių švarios energijos technologijų mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje, pozicija;
- (13) gerai veikiančios ir veiksmingos trumpojo laikotarpio rinkos yra itin svarbi priemonė norint į elektros energijos rinką integruoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir lankstumo išteklius ir sudaryti sąlygas ekonomiškai efektyviai energetikos sistemos integracijai;
- (14) einamosios paros rinkos yra ypač svarbios kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimui į elektros energijos sistemą mažiausiomis sąnaudomis, nes jos rinkos dalyviams suteikia galimybę prekiauti elektros energijos trūkumu ar pertekliumi likus nedaug laiko iki tiekimo pradžios. Kadangi kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojai savo gamybos apimtį gali tiksliai įvertinti tik likus nedaug laiko iki tiekimo pradžios, jiems labai svarbu turėti kuo daugiau prekybos galimybių, t. y. pasinaudoti galimybe patekti į likvidžią rinką likus kuo mažiau laiko iki elektros energijos tiekimo pradžios. Todėl prekybos tarpzoninės einamosios paros rinkoje pabaigos laikas turėtų būti sutrumpintas ir nustatytas kaip artimesnis tikrajam laikui, kad rinkos dalyviai turėtų kuo daugiau galimybių prekiauti elektros energijos trūkumu ir pertekliumi ir prisidėtų geriau integruojant kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energiją į elektros energijos sistemą. Kai dėl to pakeitimo kyla rizika tiekimo saugumui ir norint sudaryti sąlygas ekonomiškai efektyviai pereiti prie trumpesnės tarpzoninės prekybos pabaigos laiko, perdavimo sistemos operatoriai, remdamiesi poveikio vertinimu ir gavę atitinkamos reguliavimo institucijos pritarimą, turėtų turėti galimybę prašyti leisti taikyti

nukrypti leidžiančią nuostatą, kad galėtų gauti įgyvendinimo termino pratęsimą. Į tokį prašymą turėtų būti įtrauktas veiksmų planas, kuriame būtų nurodyti konkretūs žingsniai naujam einamosios paros tarpzoninės prekybos pabaigos laikui įgyvendinti;

- (15) todėl svarbu, kad einamosios paros rinkos prisitaikytų prie kintamų atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų, pavyzdžiui, saulės ir vėjo energijos, naudojimo, taip pat prie reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo naudojimo. Einamosios paros rinkų likvidumas turėtų būti pagerintas rinkos operatoriams dalijantis pavedimų knygomis prekybos zonoje, taip pat tais atvejais, kai nustatomas nulinis tarpzoninis pralaidumas arba pasibaigus prekybai einamosios paros rinkoje. Siekiant užtikrinti, kad paskirtieji elektros energijos rinkos operatoriai (PEERO) kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo laikotarpiais dalytųsi pavedimų knygomis, PEERO turėtų pateikti visus kitos paros ar einamosios paros prekybos produktais arba tas pačias savybes turinčiais produktais pavedimus bendram kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmui ir neturėtų organizuoti prekybos kitos paros ir einamosios paros prekybos produktais arba tokiomis pačiomis savybėmis pasižyminčiais produktais už bendro kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmo ribų. Siekiant spręsti problemą, susijusią su būdinga diskriminacijos rizika prekiaujant kitos paros ir einamosios paros prekybos produktais bendro kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo mechanizme ir už jo ribų, ir su tuo susijusį likvidumo mažėjimą Sąjungos susietosiose elektros energijos rinkose, ta pareiga turėtų būti taikoma PEERO, įmonėms, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja PEERO, ir įmonėms, kurias tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja PEERO. Kai taikytina, rinkų skaidrumui padidinti rinkos dalyviai turėtų teikti informaciją, suskaidytą pagal gamybos vienetus, nedarant poveikio pasiūlymų teikimui pagal atitinkamą kiekvienos valstybės narės sistemą;
- (16) be to, trumpojo laikotarpio elektros energijos rinkose turėtų būti užtikrinama (mažinant minimalų pasiūlymo dydį), kad jose galėtų dalyvauti maži lankstumo paslaugų teikėjai;
- (17) siekiant užtikrinti veiksmingą elektros energijos, pagamintos iš kintamų atsinaujinančiųjų energijos išteklių, integravimą ir sumažinti elektros energijos gamybos iš iškastinio kuro poreikį regioninės arba Sąjungos masto elektros energijos kainų krizės atvejais, valstybės narės turėtų galėti prašyti, kad sistemos operatoriai siūlytų piko mažinimo produkto, kuris leistų vykdyti papildomą reguliavimą apkrova siekiant padėti mažinti vartojimą elektros energijos sistemoje, įsigijimą. Pasiūlymą dėl piko mažinimo produkto turėtų įvertinti atitinkama reguliavimo institucija, kiek tai susiję su elektros energijos paklausos ir poveikio didmeninei elektros energijos kainai piko valandomis mažinimu. Kadangi piko mažinimo produktu siekiama sumažinti ir perkelti elektros energijos vartojimą ir siekiant išvengti išmetamo šiltnamio efekto sukeltų dujų kiekio didėjimo, piko mažinimo produkto aktyvavimas neturėtų reikšti, kad pradėti gaminti elektros energiją iš iškastinio kuro galima už apskaitos taško. Kadangi piko mažinimo produktą numatoma taikyti tik retais regioninės ar Sąjungos masto elektros energijos kainų krizės atvejais, jo įsigijimas gali vykti ne anksčiau kaip vieną savaitę prieš paleidžiant papildomus reguliavimus apkrova pajėgumus. Sistemos operatoriai turėtų galėti aktyvuoti piko mažinimo produktą prieš kitos paros prekybą arba jos metu. Kita vertus, turėtų būti įmanoma, kad piko mažinimo produktas būtų automatiškai aktyvuojamas remiantis iš anksto nustatyta elektros energijos kaina. Norėdamas patikrinti, kokia apimtimi sumažintas elektros vartojimas, sistemos operatorius turėtų naudoti bazinę vertę, atspindinčią numatomą elektros energijos suvartojimą neaktyvavus piko mažinimo produkto, ir, pasikonsultavęs su rinkos dalyviais, turėtų parengti bazinę metodiką. Tą metodiką turėtų patvirtinti atitinkama reguliavimo institucija. ACER turėtų įvertinti piko mažinimo produktų naudojimo poveikį Sąjungos elektros energijos rinkai, atsižvelgdama į poreikį užtikrinti, kad piko mažinimo produktai nepagrįstai neiškreiptų elektros energijos rinkų veikimo arba kad reguliavimas apkrova nebūtų nukreipiamas į piko mažinimo produktus, ir turėtų galėti reguliavimo institucijoms teikti rekomendacijas, į kurias jos turėtų atsižvelgti atlikdamos vertinimą nacionaliniu lygmeniu. Be to, ACER turėtų įvertinti piko mažinimo produktų rengimo poveikį Sąjungos elektros energijos rinkai įprastomis sąlygomis. Remdamasi tuo vertinimu, Komisija turėtų galėti, kai tikslinga, pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kuriuo būtų iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/943, kad piko mažinimo produktai būtų siūlomi ne tik elektros energijos kainų krizės atvejais;
- (18) kad vartotojai galėtų aktyviai dalyvauti elektros energijos rinkose ir veikti lanksčiai, jie palaipsniui aprūpinami pažangiaisiais skaitikliais. Tačiau ne vienoje valstybėje narėje pažangiosios matavimo sistemos vis dar diegiamos lėtai, todėl būtina užtikrinti, kad valstybės narės pagerintų pažangiųjų matavimo sistemų įrengimo sąlygas ir kuo greičiau pasiektų visišką aprėpties tikslą. Tačiau perdavimo sistemos operatoriai, skirstymo sistemos operatoriai ir atitinkami rinkos dalyviai, įskaitant nepriklausomus telkėjus, gavę galutinio vartotojo sutikimą turėtų galėti naudoti skirtųjų matuoklių duomenis pagal Direktyvos (ES) 2019/944 23 ir 24 straipsnius ir kitus atitinkamus Sąjungos teisės aktus, įskaitant duomenų apsaugos ir privatumo teisės aktus, visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679⁽¹⁶⁾. Be to, tik tais atvejais, kai pažangiosios matavimo sistemos dar neįrengtos, ir tais

⁽¹⁶⁾ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016 5 4, p. 1).

atvejais, kai pažangiosios matavimo sistemos nepadedą užtikrinti pakankamo duomenų detalumo lygio, perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai, gavę galutinio vartotojo sutikimą, turėtų naudoti skirtųjų matuoklių duomenis lankstumo paslaugoms, pavyzdžiui, reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo paslaugoms, stebėti ir už jas atsiskaityti. Leidimas naudoti skirtųjų matuoklių duomenis stebėjimui ir atsiskaitymui turėtų palengvinti aktyvų galutinių vartotojų dalyvavimą rinkoje ir plėtoti savo reguliavimą apkrova. Naudojant tų skirtųjų matuoklių duomenis, turėtų būti taikomi su duomenimis susiję kokybės reikalavimai;

- (19) šiuo reglamentu nustatomas asmens duomenų tvarkymo pagal Reglamentą (ES) 2016/679 teisinis pagrindas. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų laikomasi visų Reglamente (ES) 2016/679 nustatytų su asmens duomenų tvarkymu susijusių principų ir pareigų, be kita ko, dėl duomenų kiekio mažinimo. Kai šio reglamento tikslą galima pasiekti netvarkant asmens duomenų, duomenų valdytojai turėtų remtis anonimizuotais ir agreguotais duomenimis;
- (20) vartotojams ir tiekėjams reikia veiksmingų ir efektyvių išankstinių sandorių rinkų, kad jie galėtų kompensuoti ilgalaikį kainų poveikį ir sumažinti savo priklausomybę nuo trumpalaikių kainų. Komisija, siekdama užtikrinti, kad energijos vartotojai visoje Sąjungoje galėtų visapusiškai naudotis integruotų elektros energijos rinkų ir konkurencijos pranašumais visoje Sąjungoje, turėtų įvertinti galimų priemonių, kuriomis būtų gerinamas Sąjungos elektros energijos išankstinių sandorių rinkų veikimas, poveikį, pavyzdžiui, paskirstymo dažnumą, ilgalaikių perdavimo teisių terminą ir pobūdį, antrinės rinkos stiprinimo būdus ir galimą regioninių virtualiųjų centrų kūrimą;
- (21) vertinimo dalis, susijusi su galimu regioninių virtualiųjų centrų kūrimu, turėtų apimti, *inter alia*, poveikį jau galiojantiems tarpvyriausybiniams susitarimams, susijusiems su tarpvalstybine bendrąja elektrinių nuosavybe. Jei virtualieji centrai būtų sukurti, juose atsispindėtų bendra kelių prekybos zonų kaina ir būtų pateikiama referencinė kaina, kurią rinkos operatoriai turėtų naudoti siūlydami išankstinius rizikos draudimo produktus. Šiuo atveju regioniniai virtualieji centrai neturėtų būti suprantami kaip subjektai, organizuojantys ar vykdančys sandorius. Regioniniai virtualieji centrai, nustatydami referencinių kainų indeksą, sudarytų sąlygas sutelkti likvidumą ir rinkos dalyviams suteiktų papildomų apsidraudimo galimybių. Siekiant užtikrinti vienodas šio reglamento įgyvendinimo sąlygas, Komisijai, prireikus, turėtų būti suteikti įgyvendinimo įgaliojimai papildomai nustatyti priemones dėl Sąjungos elektros energijos išankstinių sandorių rinkų modelio, be kita ko, kiek tai susiję su regioninių virtualiųjų centrų kūrimu. Tais įgaliojimais turėtų būti naudojamosi laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011⁽¹⁷⁾;
- (22) siekiant padidinti rinkos dalyvių galimybes apsidrausti, turėtų būti išplėstas pagal Komisijos reglamentą (ES) 2016/1719⁽¹⁸⁾ sukurtos bendrosios paskirstymo platformos vaidmuo. Bendroji paskirstymo platforma turėtų veikti kaip subjektas, perdavimo sistemos operatorių vardu siūlantis finansinių ilgalaikių perdavimo tarp skirtingų prekybos zonų ir, kai tinkama, regioninių virtualiųjų centrų teisių paskirstymo paslaugas ir palengvinantis prekybą šiomis teisėmis;
- (23) tinklo tarifai turėtų paskatinti perdavimo sistemų operatorius ir skirstymo sistemų operatorius naudoti lankstumo paslaugomis toliau plėtojant novatoriškus esamo tinklo optimizavimo sprendimus ir pirkti lankstumo paslaugas, visų pirma susijusias su reguliavimu apkrova ar energijos kaupimu. Tuo tikslu tinklo tarifai turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į sistemos operatorių veiklos ir kapitalo išlaidas arba veiksmingą abiejų derinį, kad jie galėtų ekonomiškai efektyviai eksploatuoti elektros energijos sistemą. Reikalavimu atspindėti išlaidas neturėtų būti ribojama galimybė veiksmingai persikirstyti sąnaudas tais atvejais, kai taikomi vietos ar laiko atžvilgiu kintantys tinklo mokesčiai. Tai dar labiau padėtų integruoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją mažiausiomis elektros energijos sistemos sąnaudomis ir suteiktų galutiniams vartotojams galimybę įvertinti savo lankstumo sprendimus. Reguliavimo institucijos atliks pagrindinį vaidmenį užtikrindamos, kad būtinam tinklo tobulinimui, plėtrai ir stiprinimui būtų numatyta pakankamai investicijų. Reguliavimo institucijos turėtų skatinti visuomenės pritarimą ir išankstinės perspektyvos investicijų naudojimą, skatindamos spartinti tinklo plėtrą, kad ji derėtų su spartesne atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos plėtra, be kita ko, kai tikslinga, nustatytose paspartintos atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtros zonose, ir pažangiąja elektrifikacijos paklausa;
- (24) jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energija, pavyzdžiui, jūros vėjo energija, vandenynų energija ir plūdrioji fotovoltinė energija, atliks svarbų vaidmenį kuriant elektros energijos sistemą, iš esmės grindžiamą atsinaujinančiųjų išteklių energija, ir užtikrinant poveikio klimatui neutralumą iki 2050 m. Tačiau veiksmingam jų diegimui platesniu mastu kyla didelių kliūčių, trukdančių masiškai plėsti veiklą, kuri būtina šiems tikslams pasiekti. Ateityje panašų kliūčių

⁽¹⁷⁾ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011 2 28, p. 13).

⁽¹⁸⁾ 2016 m. rugsėjo 26 d. Komisijos reglamentas (ES) 2016/1719, kuriuo nustatomos prognozuojamo pralaidumo paskirstymo gairės (OL L 259, 2016 9 27, p. 42).

gali kilti ir kitoms jūroje naudojamoms technologijoms. Siekiant sumažinti jūroje vykdomų projektų plėtojimo investavimo riziką, tų projektų plėtojimą gali palengvinti tokios priemonės kaip elektros energijos pirkimo sutartys arba abipusiai sandoriai dėl kainų skirtumo. Jūroje vykdomų hibridinių projektų, sujungtų su daugiau nei viena rinka jūros prekybos zonoje, atveju kyla papildoma rizika, susijusi su unikalia topografinė padėtimi patekimo į rinką atžvilgiu. Kad būtų sumažinta tokiems projektams kylanti rizika, perdavimo sistemos operatoriai turėtų mokėti kompensaciją, kai jie pagal patvirtintus pajėgumo apskaičiavimo rezultatus jungiamojoje linijoje nesuteikė pajėgumo, dėl kurio susitarta prijungimo sutartyse, nesuteikė pajėgumo kritiniuose tinklo elementuose pagal Reglamento (ES) 2019/943 16 straipsnio 8 dalyje nustatytas pajėgumo apskaičiavimo taisykles arba nepadarė abiejų šių dalykų. Perdavimo sistemos operatoriai neturėtų mokėti kompensacijos, jei pagal patvirtintus pajėgumo apskaičiavimo rezultatus jie suteikė pajėgumą jungiamojoje linijoje, atitinkantį arba viršijantį prijungimo sutarties reikalavimus, taip pat pajėgumą kritiniuose tinklo elementuose pagal Reglamento (ES) 2019/943 16 straipsnio 8 dalyje nustatytas pajėgumo apskaičiavimo taisykles. Atitinkamoje prijungimo sutartyje su atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminančios jūros jėgainės operatoriumi perdavimo sistemos operatoriai turėtų stengtis užtikrinti, kad bendras sutartas pajėgumas būtų nuolatinis, nelankstus ir atitiktų Direktyvoje (ES) 2019/944 nustatytą prijungimo sutarčių sistemą. Valstybės narės turėtų būti pakankamai iš anksto informuojamos apie prijungimo sutartį. Kompensacija turėtų būti mokama ir tuomet, jei turimi perdavimo pajėgumai sumažinami tiek, kad visas pagamintas elektros energijos kiekis, kurį kitu atveju atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminanti jūros jėgainė būtų galėjusi eksportuoti, negali būti tiekiamas į aplinkines rinkas, arba kai, nepaisant to, kad ji gali eksportuoti, dėl sumažintų pajėgumų atitinkamai sumažėja kaina jūros prekybos zonoje, palyginti su tuo, kokia ji būtų nesumažinus pajėgumų, arba abiem atvejais. Kompensacija turėtų būti mokama iš perkrovos pajamų. Ji turėtų būti taikoma, kai vienas ar daugiau perdavimo sistemos operatorių tuo atveju, kai jis (jie) nesuteikė pakankamo eksportuoti elektros energijos gamybos pajėgumo savo atitinkamoje jungiamojoje linijoje neviršijant prijungimo sutartyje sutarto pajėgumo ir ją turėtų mokėti tie perdavimo sistemos operatoriai. Siekiant regioninio teisingumo, jei pajėgumo nepakanka dėl to, kad kiti perdavimo sistemos operatoriai nesuteikė pajėgumo savo kritiniuose tinklo elementuose pagal Reglamento (ES) 2019/943 16 straipsnio 8 dalyje nustatytas pajėgumo skaičiavimo taisykles, kompensavimo išlaidas turėtų proporcingai pasidalyti tie perdavimo sistemos operatoriai, taikant principą „teršėjas moka“. Be to, bet kokia kompensacija, kuriai netaikomas šis proporcingo pasidalijimo principas, gali būti padalyta atitinkamoms šalims valstybėse narėse, dalyvaujančiose jūroje vykdomame hibridiniame projekte pagal jų dalijimosi išlaidomis susitarimus. Neturėtų susidaryti kompensacijos permokos, o kompensacija turėtų būti siekiama subalansuoti dėl sumažėjusių galimybių patekti į sujungtas rinkas sumažėjusias atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminančių jūros jėgainių operatorių pajamas. Ji turėtų būti susijusi tik su rinkai prieinamais gamybos pajėgumais, kurie gali priklausyti nuo oro sąlygų ir kurie neapima jūros projekto atjungimo ir techninės priežiūros operacijų. Tais atvejais, kai nėra priegios prie perdavimo tinklo, kompensacija neturėtų būti aiškinama kaip pirmenybinis dispečerinis skirstymas ir turėtų atitikti nediskriminavimo ir tarpvalstybinių pajėgumų didinimo prekybos tikslais principus pagal Reglamento (ES) 2019/943 16 straipsnio 4 dalį. Be to, neturėtų būti dvigubos kompensacijos už tą pačią riziką, kuriai taikoma ta nuostata, pavyzdžiui, jeigu rizika jau dengiama pagal sandorį dėl kainų skirtumo arba kitą atitinkamą paramos schemą. Tuos kompensavimo mechanizmo elementus ir įgyvendinimo metodiką, kurią reikia parengti, įskaitant sąlygas, kuriomis priemonė gali nustoti galioti, pavyzdžiui, tai, ar jūros prekybos zonoje yra pakankama paklausa, pavyzdžiui, didelis elektrolizeris, arba ar yra tiesioginė prieiga prie rinkų, kurių yra pakankamai, kad rizika išnyktų, ketinama išsamiau apibūdinti įgyvendinimo akte, be kita ko, kai aktualu, iš dalies pakeičiant Komisijos Reglamentą (ES) 2015/1222⁽¹⁹⁾.

- (25) kitos paros didmeninėje rinkoje pirmiausia skirstoma energija tų elektrinių, kurių ribinės sąnaudos yra mažesnės, tačiau kainą, mokamą visiems rinkos dalyviams, nustato paskutinė elektrinė, kurios pagamintos energijos reikia paklausai patenkinti, t. y. ta, kurios ribinės sąnaudos pasibaigiant prekybai yra didžiausios. Tomis aplinkybėmis per energetikos krizę paaiškėjo, kad, padidėjus dujų ir akmens anglių kainoms gali itin ir ilgam padidėti kainos, nurodomos kitos paros didmeninėje rinkoje teikiamuose dujomis ir anglimis kūrenamų elektros energijos gamybos objektų pasiūlymuose. Dėl to visoje Sąjungoje itin padidėjo kainos kitos paros rinkoje, nes dujomis ir anglimis kūrenami gamybos objektai dažnai yra elektrinės, kurių ribinės sąnaudos, reikalingos elektros energijos poreikiui patenkinti, yra didžiausios;
- (26) atsižvelgiant į tai, kad kitos paros rinkos kaina naudojama kaip referencinė kaina kitose didmeninėse elektros energijos rinkose, ir į tai, kad visiems rinkos dalyviams mokama galutinė kaina, technologijų, kurių ribinės sąnaudos yra gerokai mažesnės, naudotojų pajamos nuolat buvo didelės;

⁽¹⁹⁾ 2015 m. liepos 24 d. Komisijos reglamentas (ES) 2015/1222, kuriuo nustatomos pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo gairės (OL L 197, 2015 7 25, p. 24).

- (27) kad pasiektų Sąjungos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslus ir įgyvendintų plane „REPowerEU“ nustatytus uždavinius bei taptų labiau nepriklausoma energetikos srityje, Sąjunga turi sparčiau plėsti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimą. Atsižvelgiant į investicijų, kurių reikia tiems tikslams pasiekti, poreikius, rinkoje reiktų užtikrinti, kad būtų nustatytas ilgalaikis kainų signalas;
- (28) šioje sistemoje valstybės narės turėtų stengtis sudaryti tinkamas rinkos sąlygas ilgalaikėms rinkos priemonėms, pavyzdžiui, elektros energijos pirkimo sutartims (EEPS), įgyvendinti. EEPS yra dvišalės elektros energijos gamintojų ir pirkėjų pirkimo sutartis, sudarytos savanoriškai ir remiantis rinkos kainos sąlygomis, kai kaina nustatoma netaikant intervencinių reguliavimo priemonių. EEPS vartotojui užtikrinamas ilgalaikis kainų stabilumas, o gamintojui – būtinas tikrumas, kad jis galėtų priimti sprendimą dėl investicijų. Nepaisant to, tik kelios valstybės narės turi aktyvias EEPS rinkas, o pirkėjai paprastai yra tik didelės įmonės, taip pat ir dėl to, kad sudarant EEPS susiduriama su tam tikromis kliūtimis, visų pirma su sunkumais pagal tas ilgalaikes sutartis padengti pirkėjo mokėjimo įsipareigojimų neįvykdymo riziką. Valstybės narės, nustatydamos politiką jų integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksnių planuose numatytiems energetikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslams pasiekti, turėtų atsižvelgti į poreikį sukurti dinamišką EEPS rinką. Rengdamos EEPS tiesioginį poveikį darančias priemones, valstybės narės turėtų atsižvelgti į galimus teisėtus lūkesčius ir į galimą tų priemonių poveikį esamoms ir būsimoms EEPS;
- (29) pagal Direktyvą (ES) 2018/2001 valstybės narės turi įvertinti reguliavimo ir administracines kliūtis ilgalaikėms atsinaujinančiųjų išteklių EEPS, pašalinti nepagrįstas kliūtis ir neproporcingas ar diskriminacines procedūras arba mokesčius ir skatinti tokių sutarčių sudarymą. Be to, valstybės narės savo integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksnių planuose turi aprašyti politiką ir priemones, kuriomis palengvinamas atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pirkimo sutarčių naudojimas. Nedarant poveikio tai pareigai teikti ataskaitas apie reguliavimo aplinkybes, darančias poveikį EEPS rinkai, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad finansinės rizikos, siejamos su pirkėju, nevykdančiu ilgalaikių mokėjimo pareigų pagal EEPS sistemą, mažinimo priemonės būtų prieinamos vartotojams, kurie susiduria su kliūtimis patekti į EEPS rinką ir nepatiria finansinių sunkumų. Valstybės narės turėtų galėti nuspręsti sukurti garantijų sistemą rinkos kainomis, jei privačios garantijos nėra prieinamos arba prieinamos nepakankamai. Valstybei narei sukūrus tokią garantijų sistemą, ji turėtų įtraukti ir nuostatas, kuriomis siekiama išvengti likvidumo mažinimo elektros energijos rinkose, pavyzdžiui, naudojant finansines EEPS. Valstybės narės galėtų nuspręsti palengvinti EEPS paklausoje telkiamą iš klientų, kurie individualiai susiduria su kliūtimis patekti į EEPS rinką, tačiau jos turėtų galėti kolektyviai pateikti gamintojams patrauklų pasiūlymą dėl EEPS. Valstybės narės neturėtų teikti paramos EEPS, skirtoms pirkti iš iškastinio kuro pagamintą energiją, sudaryti. Valstybės narės, laikydamosi priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo politikos, turėtų galėti paramą, kurią jos teikia garantijų sistemoms, apriboti taip, kad būtų remiama tik nauja atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba, visų pirma tais atvejais, kai atsinaujinančiųjų išteklių energijos EEPS rinka nėra pakankamai išvystyta. Nors įprastai turėtų būti laikomasi vartotojų nediskriminavimo požiūriu, valstybės narės galėtų nuspręsti tas priemones taikyti konkrečių kategorijų vartotojams, taikydamos objektyvius ir nediskriminacinius kriterijus. Toje sistemoje valstybės narės turėtų užtikrinti tinkamą koordinavimą, be kita ko, su priemonėmis, kurias Sąjungos lygmeniu teikia, pavyzdžiui, Europos investicijų bankas (EIB);
- (30) valstybės narės, rengdamos ir skirdamos viešąją paramą, turi keletą priemonių EEPS rinkų plėtrai remti. Jei atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų plėtojams, dalyvaujantiems konkurse dėl viešosios paramos, būtų leista rezervuoti dalį elektros energijos pardavimui pagal EEPS, būtų prisidedama prie EEPS rinkų puoselėjimo ir augimo. Be to, atlikdamos šio konkurso pasiūlymų vertinimą, valstybės narės turėtų stengtis taikyti tuos kriterijus, kuriais į EEPS rinką būtų skatinami patekti tie subjektai, kurie susiduria su kliūtimis patekti į rinką, pavyzdžiui, mažosios įmonės ir vidutinės įmonės, taip pat turėtų teikti pirmenybę tiems konkurso dalyviams, kurie pateikia vieno ar kelių potencialių pirkėjų, susiduriančių su sunkumais patekti į EEPS rinką, pasirašytą EEPS arba įsipareigojimą pasirašyti dalies pagal projektą gaminamos EEPS;
- (31) kad padėtų didinti EEPS rinkų skaidrumą ir plėtrą Sąjungos ir valstybių narių lygmenimis, ACER turėtų skelbti metinių rinkų vertinimą, įvertinti poreikį savanoriškai rengti ir skelbti standartines EEPS formas ir jas rengti, jei atlikus vertinimą padaroma išvada, kad toks poreikis yra;
- (32) valstybės narės turėtų skirti ypatingą dėmesį tarpvalstybinėms EEPS ir šalinti konkrečiai su jomis susijusias nepagrįstas kliūtis, kad vartotojai valstybėse narėse, turinčiose ribotus pajėgumus, galėtų be diskriminacijos naudotis elektros energija, pagaminta kituose regionuose;

- (33) jei, remdamasi atitinkamu vertinimu, Komisija padaro išvadą, kad valstybėms narėms reikia paramos šalinant kliūtis EEPS rinkose, ji turėtų galėti parengti konkrečias gaires. Tokiose gairėse daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama kliūčių, trukdančių plėstis EEPS, įskaitant tarpvalstybines EEPS, rinkoms, šalinimui. Tai gali būti įvairios kliūtys, pradedant reguliavimo kliūtimis, visų pirma neproporcingomis ar diskriminacinėmis procedūromis ar mokesčiais, ir baigiant kilmės garantijų vaidmeniu arba požiūriu į EEPS, kiek tai susiję su potencialių išpareigojančių pirkti subjektų galimybėmis gauti finansavimą;
- (34) Reglamente (ES) 2018/1999 numatyta, kad Sąjungos atsinaujinančiųjų išteklių energijos finansavimo mechanizmas naudojamas kaip priemonė, padedanti siekti privalomo Sąjungos 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo. Pagal Direktyvą (ES) 2018/2001 su pakeitimais, padarytais Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/2413 ⁽²⁰⁾, valstybės narės turi kolektyviai stengtis iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos gautą Sąjungos bendro galutinio energijos suvartojimo dalį padidinti taip, kad 2030 m. ji sudarytų 45 %, papildant privalomą Sąjungos 42,5 % tikslą. Todėl Komisija turėtų įvertinti, ar nacionalines priemones papildančiomis Sąjungos lygmens priemonėmis būtų galima padėti užtikrinti papildomą 2,5 % iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos gautą Sąjungos bendro galutinio energijos suvartojimo dalį. Šiomis aplinkybėmis Komisija turėtų išanalizuoti galimybę pagal atitinkamą reglamentavimo sistemą organizuojant Sąjungos lygmens atsinaujinančiųjų išteklių energijos aukcionus naudotis Sąjungos atsinaujinančiųjų išteklių energijos finansavimo mechanizmu;
- (35) valstybėms narėms nusprendus remti viešosiomis lėšomis finansuojamas investicijas, taikant tiesioginio kainų rėmimo schemas, į naujus mažo anglies dioksido pėdsako elektros energijos iš neiškastinio kuro gamybos objektus, kad būtų pasiekti Sąjungos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslai, tos schemas turėtų būti struktūrizuotos kaip abipusiai sandoriai dėl kainų skirtumo ar taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas, kurie, be pajamų garantijos, apimtų ir rinkos pajamų, gautų iš atitinkamų elektros energijos gamybos išteklių, padidinimą. Pareiga pagal šį reglamentą turėtų būti taikoma tik paramai investicijoms į naujus elektros energijos gamybos objektus, o valstybės narės turėtų galėti nuspręsti paramos schemas, įgyvendinamas sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas, taikyti ir naujoms investicijoms, kuriomis siekiama iš esmės modernizuoti esamus elektros energijos gamybos objektus arba iš esmės padidinti jų pajėgumą, arba pratęsti tokių objektų eksploatavimo trukmę;
- (36) siekiant užtikrinti teisinį tikrumą ir nuspėjamumą, pareiga struktūrizuoti tiesioginės paramos schemas sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas turėtų būti taikoma tik sandoriams pagal tiesioginio kainų rėmimo schemas, skirtas investicijoms į naujus elektros energijos gamybos objektus, sudarytiems 2027 m. liepos 17 d. arba vėliau. Jūroje vykdomiems hibridiniams projektams, sujungtiems su dviem ar daugiau prekybos zonų, dėl tokių projektų sudėtingumo tas pereinamasis laikotarpis turėtų būti penkeri metai;
- (37) rinkos dalyvių dalyvavimas tiesioginio kainų rėmimo schemose, įgyvendinamose sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas, turėtų būti savanoriškas;
- (38) pareiga naudoti abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba taikyti lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas nedarą poveikio Direktyvos (ES) 2018/2001 6 straipsnio 1 daliai;
- (39) nors Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1711 ⁽²¹⁾ keičia Direktyvos (ES) 2018/2001 4 straipsnio 3 dalies antrą pastraipą, kitos tos direktyvos 4 straipsnio nuostatos, kuriomis nustatomi atsinaujinančiųjų išteklių energijos rėmimo schemų rengimo principai, tebėra taikomos;
- (40) abipusiai sandoriai dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį patį poveikį turinčios schemas padėtų užtikrinti, kad gamintojų pajamos, gaunamos iš naujų investicijų į elektros energijos gamybą, kurioms teikiama viešoji parama, taptų labiau nepriklausomos nuo nepastovių energijos, gaminamos iš iškastinio kuro, kurios kaina paprastai nustatoma kitos paros rinkoje, kainų;
- (41) rengimo principai, nustatyti šiame reglamente, turėtų būti taikomi tiesioginio kainų rėmimo schemoms, įgyvendinamoms sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas. Vertindama tokius abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį patį poveikį

⁽²⁰⁾ 2023 m. spalio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2023/2413, kuria iš dalies keičiami Direktyva (ES) 2018/2001, Reglamentas (ES) 2018/1999 ir Direktyva 98/70/EB, kiek tai susiję su skatinimu naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, ir panaikinama Tarybos direktyva (ES) 2015/652 (OL L, 2023/2413, 2023 10 31, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>).

⁽²¹⁾ 2024 m. birželio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1711 kuria iš dalies keičiamos direktyvos (ES) 2018/2001 ir (ES) 2019/944 nuostatos, kiek tai susiję su Sąjungos elektros energijos rinkos modelio tobulinimu (OL L, 2024/1711, 2024 6 26, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj>).

turinčias schemas pagal valstybės pagalbos taisykles, Komisija turėtų patikrinti tų sandorių ar schemų atitiktį Sąjungos teisės nuostatomis, kurios yra neatsiejamai susijusios su valstybės pagalbos taisyklėmis, pavyzdžiui, šiame reglamente nustatytų abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba lygiavertčių tokį patį poveikį turinčių schemų rengimo principų. Tie abipusiai sandoriai dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį patį poveikį turinčios schemas parengiami taip, kad būtų išlaikytos paskatos gamybos objektui veiksmingai veikti ir dalyvauti elektros energijos rinkose, visų pirma tam, kad jis atitiktų rinkos aplinkybes. Atlikdama vertinimą, Komisija turėtų užtikrinti, kad rengiant abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas nebūtų nepagrįstai iškraipoma konkurencija ir prekyba vidaus rinkoje. Komisija visų pirma turėtų užtikrinti, kad pajamų paskirstymas įmonėms neiškreiptų vienodų sąlygų vidaus rinkoje, visų pirma tais atvejais, kai neįmanoma taikyti konkurencinio konkurso. Abipusių sandorių dėl kainų skirtumo ar lygiavertčių tokį patį poveikį turinčių schemų trukmė galėtų skirtis ir jie galėtų apimti, *inter alia*, tiekimu grindžiamus sandorius dėl kainų skirtumo su viena ar keliomis vykdytojų kainomis, minimalia kaina arba pajėgumu ar kriterijais grindžiamus sandorius dėl kainų skirtumo. Pareiga naudoti abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba taikyti lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas netaikoma paramos schemoms, kurios nėra tiesiogiai susijusios su elektros energijos gamyba, pavyzdžiui, energijos kaupimui, ir pagal kurias netaikomas tiesioginis kainų rėmimas, pavyzdžiui, investicinė pagalba išankstinių dotacijų, mokėstinių priemonių ar žaliųjų sertifikatų forma. Siekiant paskatinti sandorio šalis vykdyti sutartines pareigas, į abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas turėtų būti įtraukiamos sąlygos dėl sankcijų, taikomų tuo atveju, kai sandoris nepagrįstai vienašališkai nutraukiamas anksčiau laiko;

- (42) dėl to, kad tiesioginio kainų rėmimo schemas turi būti nustatomos tik sudarant abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas, sumažėja tiesioginių kainų rėmimo schemų, kurias valstybės narės gali patvirtinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių srityje, rūšių, todėl jos turėtų būti taikomos tik mažo anglies dioksido kiekio, neiškastinio kuro technologijoms, kurių eksploatavimo sąnaudos yra mažos ir stabilios, ir technologijoms, kurios paprastai nesuteikia lankstumo elektros energijos sistemai, tačiau neturėtų būti taikomos technologijoms ankstyvuoju jų diegimo rinkoje etapu. Tai yra būtina siekiant užtikrinti, kad nekiltų pavojus gamybos technologijų, kurių ribinės sąnaudos yra didelės, ekonominiams gyvybingumui, ir norint išlaikyti paskatas, susijusias su technologijų, kurios gali suteikti elektros energijos sistemai lankstumo teikti pasiūlymus elektros energijos rinkoje, atsižvelgiant į jų alternatyvias sąnaudas. Be to, apribojimas nustatyti tiesioginio kainų rėmimo schemas sudarant abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas neturėtų būti taikomas besiformuojančioms technologijoms; norint skatinti jų diegimą, kitų rūšių tiesioginio kainų rėmimo schemas gali būti tinkamesnės. Šis apribojimas neturėtų daryti poveikio galimai išimčiai, taikomai mažos galios atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginiams ir parodomiesiems projektams pagal Direktyvą (ES) 2018/2001, be to, turėtų būti atsižvelgiama į atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrųjų ypatumus pagal tą direktyvą. Atsižvelgiant į tai, kad gamintojams reikia užtikrinti reguliavimo tikrumą, valstybių narių pareiga elektros energijos gamybai taikyti tiesioginio kainų rėmimo schemas sudarant abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas turėtų būti taikoma tik investicijoms į naujus elektros energijos gamybos objektus naudojančius šaltinius, nurodytus šioje konstatuojamojoje dalyje;
- (43) dėl didėjančių rinkos pajamų apribojimų tiesioginio kainų rėmimo schemas, grindžiamos abipusiais sandoriais dėl kainų skirtumo arba lygiavertėmis tokį patį poveikį turinčiomis schemomis, turėtų būti papildomas valstybių narių pajamų šaltinis didelių energijos kainų laikotarpiams. Siekdamas dar labiau sušvelninti didelių elektros energijos kainų poveikį vartotojų sąskaitoms už energiją, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pajamos, gautos iš gamintojų, kuriems taikomos tiesioginės kainų rėmimo schemas, grindžiamos abipusiais sandoriais dėl kainų skirtumo arba lygiavertėmis tokį patį poveikį turinčiomis schemomis (arba tų pajamų finansinės vertės atitikmuo), būtų perduotos galutiniams vartotojams, įskaitant namų ūkio vartotojus, mažąsias įmones ir vidutines įmones ir daug energijos vartojančias įmones. Paskirstydamos pajamas namų ūkio vartotojams, valstybės narės visų pirma turėtų turėti galimybę pirmenybę teikti pažeidžiamiems vartotojams ir energijos nepritekliaus paveiktiems vartotojams. Atsižvelgiant į tai, kad investicijos į atsinaujinančiųjų išteklių energiją, energijos vartojimo efektyvumą ir mažo anglies dioksido pėdsako energijos naudojimą teikia platesnę naudą elektros energijos vartotojams, valstybės narės taip pat turėtų turėti galimybę iš abipusio sandorio dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertės tokį patį poveikį turinčias schemas gautas pajamas (arba tų pajamų finansinės vertės atitikmenį) panaudoti investicijoms, kuriomis siekiama mažinti galutinių vartotojų išlaidas elektros energijai, finansuoti, ir, be kita ko, panaudoti konkrečiai ekonominei veiklai, pavyzdžiui, investicijoms į skirstomųjų tinklų plėtrą, atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir elektrinių transporto priemonių įkrovimo infrastruktūrą. Valstybės narės taip pat turėtų turėti galimybę naudoti tokias pajamas arba tų pajamų finansinės vertės ekvivalentą tiesioginio kainų rėmimo schemų išlaidoms finansuoti. Pajamos turėtų būti perskirstomos taip, kad būtų užtikrinta, kad vartotojai tam tikru mastu patirtų kainų signalų poveikį ir todėl mažintų savo vartojimą, kai kainos yra didelės, arba perkeltų jį į mažesnių kainų laikotarpius – paprastai tai laikotarpiai, kai didesnė dalis elektros pagaminama iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių. Visų pirma valstybės narės turėtų galėti svarstyti dėl vartojimo ne piko valandomis galimybės, kad būtų išsaugotos lankstumo paskatos. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad pajamų perskirstymas galutiniams elektros energijos vartotojams nedarytų poveikio vienodoms sąlygoms, kurios sudaromos skirtingiems tiekėjams, ir jų konkurencijai. Tie principai neturėtų būti privalomai taikomi pajamoms, gautoms sudarius sandorius pagal tiesioginio kainų rėmimo schemas,

sudarytus iki tos dienos, kai pradėdama taikyti pareiga naudoti abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba lygiavertes tokių patį poveikį turinčias schemas. Valstybės narės gali paskirstyti iš abipusių sandorių dėl kainų skirtumo arba lygiaverčių tokių patį poveikį turinčių schemų gautas pajamas, tačiau toks paskirstymas neturėtų tapti mažmeninių kainų reguliavimu pagal Direktyvos (ES) 2019/944 5 straipsnį;

- (44) be to, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad tiesioginio kainų rėmimo schemas arba lygiavertes tokių patį poveikį turinčios schemas, neatsižvelgiant į jų formą, nekenktų efektyviam, konkurencingam ir likvidžiam elektros energijos rinkų veikimui, išsaugodamos gamintojų paskatas reaguoti į rinkos signalus, įskaitant gamybos nutraukimą, kai elektros energijos kainos yra mažesnės už jų veiklos sąnaudas, ir galutinių vartotojų paskatas mažinti vartojimą, kai elektros energijos kainos yra didelės. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad paramos schemas netaptų kliūtimi komercinių sutarčių, pavyzdžiui, elektros energijos pirkimo sutarčių, rengimui;
- (45) todėl abipusiai sandoriai dėl kainų skirtumo arba lygiavertes tokių patį poveikį turinčios schemas ir elektros energijos pirkimo sutartys atlieka papildomą vaidmenį spartinant energetikos pertvarką ir užtikrinant, kad vartotojai gautų naudos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir mažo anglies dioksido pėdsako energijos. Laikydamosi šiuo reglamentu nustatytų reikalavimų, valstybės narės turėtų galėti laisvai nuspręsti, kokias priemones naudoti savo priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslams pasiekti. Sudarydami elektros energijos pirkimo sutartis, privatūs investuotojai prisideda prie papildomo atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir mažo anglies dioksido pėdsako energijos naudojimo, taip pat ilguoju laikotarpiu užtikrina mažas ir stabilias elektros energijos kainas. Analogiškai, panaudodami abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba lygiavertes panašų poveikį turinčias schemas, viešieji subjektai vartotojų vardu pasiekia tą patį tikslą. Abi priemonės yra būtinos, kad būtų galima pasiekti Sąjungos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslus naudojant atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir mažo anglies dioksido pėdsako energiją ir kartu didinant nebrangios elektros energijos gamybos naudą vartotojams;
- (46) spartesniam atsinaujinančiųjų energijos šaltinių naudojimui reikia vis daugiau lankstumo sprendimų, kad būtų užtikrinta jų integracija į tinklą ir sudarytos sąlygos elektros energijos sistemai ir tinklui prisitaikyti prie elektros energijos gamybos ir vartojimo kintamumo skirtingais laikotarpiais. Siekiant skatinti neiškastinių išteklių lankstumą, reguliavimo institucija arba kita valstybės narės paskirta institucija ar subjektas turėtų periodiškai vertinti elektros energijos sistemos lankstumo poreikį nacionaliniu lygmeniu, remdamiesi perdavimo sistemos operatorių ir skirstymo sistemos operatorių indėliu ir bendra europine metodika, dėl kurios rengiamos viešos konsultacijos ir kurią patvirtina ACER. Vertinant elektros energijos sistemos lankstumo poreikius, reikėtų atsižvelgti į visas esamas ir planuojamas investicijas, įskaitant esamus įrenginius, kurie dar neprijungti prie tinklo, į lankstumo šaltinius, pavyzdžiui, lanksčią elektros energijos gamybą, jungiamąsias linijas, reguliavimą apkrova, energijos kaupimą arba atsinaujinančiųjų išteklių kuro gamybą, dėl poreikio mažinti energetikos sistemos priklausomybę nuo iškastinio kuro. ACER turėtų periodiškai vertinti nacionalines ataskaitas ir parengti Sąjungos lygmens ataskaitą, kurioje būtų pateikiamos rekomendacijos tarpvalstybinės svarbos klausimais. Remdamosi nacionaline lankstumo poreikio ataskaita, valstybės narės turėtų apibrėžti orientacinį nacionalinį neiškastinių išteklių lankstumo tikslą (įskaitant tai, kiek prie to tikslo konkrečiai prisideda atitinkamai tiek reguliavimas apkrova, tiek energijos kaupimas), kuris taip pat turėtų atsispindėti jų integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose laikantis Reglamento (ES) 2018/1999. Atsižvelgdama į tuos planus, Komisija turėtų galėti parengti Sąjungos strategiją dėl lankstumo, kurioje itin daug dėmesio būtų skiriama reguliavimui apkrova bei energijos kaupimui ir kuri atitiktų Sąjungos 2030 m. energetikos bei klimato srities tikslus ir 2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslą. Komisija turėtų galėti parengti tą Sąjungos strategiją lydinį teisėkūros pasiūlymą;
- (47) kad pasiektų orientacinį nacionalinį tikslą, susijusį su neiškastinių išteklių suteikiamu lankstumu, įskaitant konkretų atitinkamai reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo indėlį, tais atvejais, kai rinkos kliūčių pašalinimas ir esamos investicijos nepatenkina lankstumo poreikio, valstybės narės turėtų galėti taikyti neiškastinių išteklių lankstumo rėmimo schemas, kurias sudarytų išmokos už turimus neiškastinių išteklių lankstumo pajėgumus. Be to, valstybės narės, jau taikančios pajėgumų mechanizmą, turėtų apsvarstyti galimybę skatinti neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo, pavyzdžiui, reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo, dalyvavimą performuluojant kriterijus ar ypatumus, nedarant poveikio Reglamento (ES) 2019/943 22 straipsnio taikymui. Valstybės narės, jau taikančios pajėgumų mechanizmą, taip pat turėtų galėti taikyti neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo paramos schemas, jei tos schemas yra būtinos orientaciniam nacionaliniam neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo tikslui pasiekti, visų pirma pritaikydamos savo pajėgumų mechanizmus, kad būtų toliau skatinamas neiškastinių išteklių lankstumo, pavyzdžiui, reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo, dalyvavimas. Tos schemas turėtų apimti naujas investicijas į neiškastinių išteklių lankstumą, įskaitant investicijas į esamus įrenginius, įskaitant tas, kuriomis siekiama toliau plėtoti reguliavimo apkrova lankstumą;
- (48) siekiant remti aplinkos apsaugos tikslus, Reglamento (ES) 2019/943 22 straipsnio 4 dalyje nustatyta išmetamo CO₂ kiekio ribinė vertė turėtų būti laikoma viršutine riba. Todėl valstybės narės galėtų nustatyti techninių charakteristikų standartus ir išmetamo CO₂ kiekio ribas, pagal kuriuos pajėgumų mechanizmuose būtų leidžiama dalyvauti tik

lankščioms, iškastinio kuro nenaudojančioms technologijoms, visapusiškai laikantis 2022 m. vasario 18 d. Komisijos komunikato „Valstybės pagalbos klimato ir aplinkos apsaugai ir energetikai gairės“ – jose valstybės narės skatinamos pajėgumų mechanizmuose nustatyti žaliuosius kriterijus;

- (49) kadangi nekoordinuojami pajėgumų mechanizmai gali turėti didelį poveikį elektros energijos vidaus rinkai, Švarios energijos dokumentų rinkiniu buvo nustatyta išsami sistema, kad būtų geriau įvertinti poreikiai ir tobulinamas pajėgumų mechanizmų modelis. Nepaisant būtinybės riboti konkurencijos ir vidaus rinkos iškraipymus, kartu su tinkama reguliavimo sistema pajėgumų mechanizmai gali atlikti svarbų vaidmenį užtikrinant išteklių adekvatumą, visų pirma pereinant prie anglies dioksido neišskiriančios sistemos ir kiek tai susiję su nepakankamai tarpusavyje sujungtomis energetikos sistemomis. Todėl, nors pajėgumų mechanizmai nebeturėtų būti laikomi kraštutinėmis priemonėmis, jų būtinybė ir modelis turėtų būti periodiškai vertinami atsižvelgiant į kintančią reguliavimo sistemą ir rinkos aplinkybes. Tačiau pajėgumų mechanizmų priėmimo procedūra pasirodė esanti sudėtinga. Siekiant išnagrinėti galimybes racionalizuoti ir supaprastinti paraiškų dėl pajėgumų užtikrinimo mechanizmo teikimo procesą ir užtikrinti, kad valstybės narės galėtų laiku spręsti susirūpinimą keliančius adekvatumo klausimus, kartu nustatant būtiną kontrolę, kad būtų išvengta žalos vidaus rinkai, Komisija turėtų ne vėliau kaip 2025 m. sausio 17 d. pateikti išsamią ataskaitą, kurioje būtų įvertintos tokios galimybės. Tame kontekste Komisija turėtų paprašyti, kad ACER iš dalies pakeistų Europos išteklių adekvatumo vertinimo metodiką, atitinkamai laikydamasi taikytino proceso. Ne vėliau kaip 2025 m. balandžio 17 d. Komisija, pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis, turėtų pateikti pasiūlymus, kad būtų atitinkamai supaprastintas pajėgumų mechanizmų vertinimo procesas;
- (50) prijungiant prie tinklo naujus elektros energijos gamybos ir apkrovos objektus, visų pirma atsinaujinančiųjų išteklių energijos jėgaines, neretai vėluojama. Viena iš tokio vėlavimo priežasčių yra tai, kad investuotojo pasirinktoje vietoje trūksta turimų tinklo pajėgumų, o tai reiškia, kad, norint įrenginius prijungti prie sistemos saugiai, tinklą reikia išplėsti arba sustiprinti. Naujas reikalavimas, kad elektros energijos sistemos operatoriai – tiek perdavimo, tiek skirstymo lygmenimis – skelbtų ir atnaujintų informaciją apie jų veiklos zonose naujiems prijungimams turimus tinklo pajėgumus, suteiktų investuotojams galimybę lengviau gauti informacijos apie sistemoje turimus tinklo pajėgumus ir taip pagreintų sprendimų priėmimą – o tai, savo ruožtu, paspartintų reikiamą atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą. Perdavimo sistemos operatoriai turėtų reguliariai, bent kartą per mėnesį, tą informaciją atnaujinti. Perdavimo sistemos operatoriai taip pat turėtų skelbti kriterijus, naudojamus turimiems tinklo pajėgumams nustatyti, pavyzdžiui, dėl esamų apkrovos ir gamybos pajėgumų, prielaidas, padarytas vertinant galimą tolesnę papildomų sistemų naudotojų integraciją, atitinkamą informaciją apie galimą energijos ribojimą, ir lūkesčius, susijusius su būsimais atitinkamais tinklo pokyčiais;
- (51) be to, siekiant spręsti problemą, susijusią su ilgai užtrunkančiais atsakymais į prašymus prisijungti prie tinklo, perdavimo sistemos operatoriai sistemoms naudotojams turėtų teikti aiškia ir skaidrią informaciją apie jų prisijungimo prašymų būklę ir nagrinėjimą. Perdavimo sistemos operatoriai tokią informaciją turėtų pateikti per tris mėnesius nuo prašymo pateikimo ir turėtų reguliariai, bent kas ketvirtį, ją atnaujinti;
- (52) kadangi Estija, Latvija ir Lietuva dar nėra sinchronizuotos su Sąjungos elektros energijos sistema, jos susiduria su itin specifiniais iššūkiais organizuojamos balansavimo rinkos ir rinka grindžiamus papildomų paslaugų viešuosius pirkimus. Nors pasiekta pažanga sinchronizuojant, viena iš būtinų sąlygų stabiliam sinchroniškam sistemos veikimui užtikrinti yra pakankami balansavimo pajėgumų rezervai dažniui reguliuoti. Tačiau Baltijos valstybės, kurios dažnio valdymo srityje yra priklausomos nuo Rusijos sinchroninės zonos, dar negalėjo sukurti savos veikiančios balansavimo rinkos. Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą gerokai padidino riziką tiekimo saugumui, kylančią dėl to, kad nėra savų balansavimo rinkų. Todėl Reglamento (ES) 2019/943 6 straipsnio 9, 10 ir 11 dalių ir Komisijos reglamento (ES) 2017/2195⁽²²⁾ 41 straipsnio 2 dalies reikalavimai, nustatyti siekiant juos taikyti esamoms balansavimo rinkoms, dar neatspindi padėties Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje – visų pirma dėl to, kad balansavimo rinkos kūrimui reikia laiko ir naujų investicijų į balansavimo pajėgumus. Todėl, nukrypstant nuo tų reikalavimų, Estijai, Latvijai ir Lietuvai turėtų būti suteikta teisė pereinamoju laikotarpiu sudaryti ilgesnės trukmės finansines sutartis dėl balansavimo pajėgumų pirkimo;
- (53) Estijai, Latvijai ir Lietuvai nustatyti pereinamieji laikotarpiai po sinchronizavimo turėtų būti kuo greičiau palaipsniui panaikinti ir jais turėtų būti naudojamos siekiant parengti atitinkamas rinkos priemones, kurios suteiktų trumpalaikius balansavimo rezervus ir kitas būtinas papildomas paslaugas, ir jie turėtų būti apriboti tik tokiam procesui reikalingu laikotarpiu;

⁽²²⁾ 2017 m. lapkričio 23 d. Komisijos reglamentas (ES) 2017/2195, kuriuo nustatomos elektros energijos balansavimo gairės (OL L 312, 2017 11 28, p. 6).

- (54) numatoma, kad Baltijos valstybės su žemyninės Europos sinchronine zona bus sinchronizuotos viena dvigrande linija, jungiančia Lenkiją ir Lietuvą. Užbaigus sinchronizaciją, tos linijos pajėgumas turės būti didele dalimi rezervuotas patikimumo atsargoms – tam atvejui, jei įvyktų netikėtas atjungimas Baltijos sistemoje ir dėl to susidarytų nenumatytų nukrypimų. Perdavimo sistemų operatoriai ir toliau turėtų siūlyti didžiausius pajėgumus tarpvalstybinei prekybai, laikydamiesi tinklo eksploataavimo saugumo ribų ir atsižvelgdami į galimus nenumatytus atvejus Lenkijos ir Lietuvos sistemose, įskaitant atvejus dėl aukštos įtampos nuolatinės srovės linijų atjungimo arba Baltijos valstybių atjungimo nuo žemyninės Europos sinchroninės zonos. Į konkrečią to sujungimo padėtį turėtų būti atsižvelgiama apskaičiuojant bendrą pajėgumą ir nenumatytus atvejus pagal Reglamento (ES) 2019/943 16 straipsnio 8 dalį;
- (55) pajėgumų mechanizmuose turėtų galėti dalyvauti visi ištekliai, galintys užtikrinti reikiamas technines charakteristikas – tai galėtų apimti ir dujomis kūrenamas elektrines, jeigu jos atitinka Reglamento (ES) 2019/943 22 straipsnio 4 dalyje nustatytą išmetamo teršalų kiekio ribą, taip pat visas nacionalines išmetamųjų teršalų ribines vertes ar kitus objektyvius aplinkosaugos kriterijus, kuriuos valstybės narės gali pageidauti taikyti, kad paspartintų atsiskakymą nuo iškastinio kuro;
- (56) siekiant paremti aplinkos apsaugos tikslus, Reglamento (ES) 2019/943 22 straipsnio 4 dalyje nustatyti reikalavimai dėl pajėgumų mechanizmams taikomų išmetamo CO₂ kiekio ribų. Tačiau pereidamos prie anglies dioksido neišskiriančios sistemos ir po energetikos krizės valstybės narės, taikančios pajėgumų mechanizmus, kurie buvo patvirtinti anksčiau nei 2019 m. liepos 4 d., išimties tvarka (tai turėtų būti taikoma kaip kraštutinė priemonė) ir ribotą laikotarpį turėtų turėti galimybę nukrypti nuo tos išmetamo CO₂ kiekio ribos. Vis dėlto tokia nukrypti leidžianti nuostata turėtų būti taikoma tik esamiems gamybos pajėgumams, kurie komercinę gamybą pradėjo anksčiau nei 2019 m. liepos 4 d., t. y. anksčiau nei Reglamento (ES) 2019/943 įsigaliojimo data. Kartu su prašymu taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą turėtų būti pateikiama atitinkamos valstybės narės ataskaita, kurioje įvertinamas nukrypti leidžiančios nuostatos poveikis išmetamam ŠESD kiekiui ir energetikos pertvarkai. Tokioje ataskaitoje taip pat turėtų būti pateikiamas planas, kuriame būtų nustatyti perėjimo nuo gamybos pajėgumų, neatitinkančių išmetamo CO₂ kiekio ribų, dalyvavimo pajėgumų mechanizmuose etapai. Suteikus nukrypti leidžiančią nuostatą, valstybėms narėms turėtų būti leidžiama organizuoti viešųjų pirkimų procesus, kurie vis tiek turi atitikti visus Reglamento (ES) 2019/943 IV skyriaus reikalavimus, išskyrus tuos, kurie susiję su išmetamo CO₂ kiekio ribomis. Gamybos pajėgumai, neatitinkantys išmetamo CO₂ kiekio ribų, neturėtų būti perkami ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui ir turėtų būti perkami tiekimo laikotarpiui, kuris neviršija nukrypti leidžiančios nuostatos galiojimo laikotarpio. Prieš papildomą viešųjų pirkimų procesą, kuriame leidžiama dalyvauti gamybos pajėgumams, neatitinkantiems išmetamo CO₂ kiekio ribų, turėtų būti vykdomas viešųjų pirkimų procesas, kuriuo siekiama kuo labiau padidinti išmetamo CO₂ kiekio ribas atitinkančių pajėgumų dalyvavimą, be kita ko, leidžiant pajėgumų kainoms pakilti pakankamai aukštai, kad būtų skatinamos investicijos į tokius pajėgumus;
- (57) Komisija turėtų peržiūrėti šį reglamentą, kad būtų užtikrintas elektros energijos rinkos modelio atsparumas krizių metu ir jo gebėjimas remti Sąjungos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslus, toliau stiprinti rinkos integraciją ir skatinti būtinas investicijas į infrastruktūrą bei EEPS rinkos plėtojimą. Remdamasi tokios peržiūros rezultatais, Komisija turėtų Europos Parlamentui ir Tarybai pateikti išsamią ataskaitą, kai tinkama – kartu su pasiūlymu dėl teisėkūros procedūra priimamo akto. Toje ataskaitoje Komisija visų pirma turėtų įvertinti esamos trumpalaikių elektros energijos rinkų struktūros ir veikimo efektyvumą, taip pat potencialius jų trūkumus ir galimus taisymo būdus bei priemones, taikytinus krizės ar ekstremaliųjų situacijų atveju, taip pat Sąjungos teisinės ir finansinės sistemos, taikomos skirstomiesiems tinklams, tinkamumą. Toje ataskaitoje taip pat turėtų būti išnagrinėtas gebėjimas pasiekti Sąjungos atsinaujinančiųjų išteklių bei energijos vidaus rinkos tikslus, taip pat galimybės sukurti vieną ar daugiau Sąjungos EEPS rinkos platformų bei tokio sukūrimo perspektyvas;
- (58) jei kuri nors iš šiame reglamente numatytų priemonių laikoma valstybės pagalba, su tokiomis priemonėmis susijusios nuostatos nedaro poveikio SESV 107 ir 108 straipsnių taikymui. Komisija yra kompetentinga įvertinti valstybės pagalbos suderinamumą su vidaus rinka;
- (59) šiame reglamente numatytos priemonės nedaro poveikio Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (ES) 2016/1011⁽²³⁾ ir (ES) Nr. 648/2012⁽²⁴⁾ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/65/ES⁽²⁵⁾ taikymui.

⁽²³⁾ 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1011 dėl indeksų, kurie kaip lyginamieji indeksai naudojami finansinėse priemonėse ir finansinėse sutartyse arba siekiant įvertinti investicinių fondų veiklos rezultatus, kuriuo iš dalies keičiami direktyvos 2008/48/EB ir 2014/17/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 596/2014 (OL L 171, 2016 6 29, p. 1).

⁽²⁴⁾ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (OL L 201, 2012 7 27, p. 1).

⁽²⁵⁾ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/ES (OL L 173, 2014 6 12, p. 349).

- (60) todėl reglamentai (ES) 2019/942 ir (ES) 2019/943 turėtų būti atitinkamai iš dalies pakeisti;
- (61) kadangi šio reglamento tikslo, t. y. pagerinti integruotos elektros energijos rinkos modelį, visų pirma siekiant išvengti pernelyg aukštų elektros energijos kainų, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi to tikslo būtų geriau siekti Sąjungos lygiu, laikydamasi Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje nustatyto subsidiarumo principo Sąjunga gali patvirtinti priemones. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Reglamento (ES) 2019/942 pakeitimai

Reglamentas (ES) 2019/942 iš dalies keičiamas taip:

1) 2 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) įterpiamas šis punktas:

„aa) teikia nuomones ir rekomendacijas, skirtas pagal Komisijos reglamentą (ES) 2016/1719 (*) sukurtai bendrajai paskirstymo platformai;

(*) 2016 m. rugsėjo 26 d. Komisijos reglamentas (ES) 2016/1719, kuriuo nustatomos prognozuojamo pralaidumo paskirstymo gairės (OL L 259, 2016 9 27, p. 42).“;

b) d punktas pakeičiamas taip:

„d) priima individualius sprendimus dėl informacijos teikimo pagal 3 straipsnio 2 dalį, 7 straipsnio 2 dalies b punktą ir 8 straipsnio c punktą; dėl metodikos ir sąlygų patvirtinimo pagal 4 straipsnio 4 dalį ir 5 straipsnio 2, 3 ir 4 dalis; dėl prekybos zonų peržiūros, kaip nurodyta 5 straipsnio 7 dalyje; dėl techninių klausimų, kaip nurodyta 6 straipsnio 1 dalyje; dėl arbitražo tarp reguliavimo institucijų pagal 6 straipsnio 10 dalį; dėl klausimų, susijusių su regioniniais koordinavimo centrais, kaip nurodyta 7 straipsnio 2 dalies a punkte; dėl metodikų, skaičiavimų ir techninių specifikacijų patvirtinimo ir jų dalinio pakeitimo, kaip nurodyta 9 straipsnio 1 dalyje; dėl metodikų patvirtinimo ir jų dalinio pakeitimo, kaip nurodyta 9 straipsnio 3 dalyje; dėl išimčių taikymo, kaip nurodyta 10 straipsnyje; dėl infrastruktūros, kaip nurodyta 11 straipsnio d punkte; dėl klausimų, susijusių su didmeninės rinkos vientisumu ir skaidrumu pagal 12 straipsnį, ir dėl bendro ENTSO-E ir ES SSO subjekto pasiūlymo dėl metodikos, susijusios su analize, teiktina atsižvelgiant į lankstumo poreikius pagal 5 straipsnio 9 dalį, patvirtinimo ir dalinio keitimo.“;

2) 3 straipsnio 2 dalis papildoma šia pastraipa:

„Ši dalis taip pat taikoma pagal Reglamentą (ES) 2016/1719 sukurtai bendrajai paskirstymo platformai.“;

3) 4 straipsnis papildomas šia dalimi:

„9. Šio straipsnio 6, 7 ir 8 dalys taip pat taikomos pagal Reglamentą (ES) 2016/1719 sukurtai bendrajai paskirstymo platformai.“;

4) 5 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 8 dalis papildoma šia pastraipa:

„ACER stebi pagal Reglamentą (ES) 2016/1719 sukurtą bendrąją paskirstymo platformą.“;

b) įterpiama ši dalis:

„9. ACER patvirtina ir prireikus iš dalies keičia bendrą ENTSO-E ir ES SSO subjekto pasiūlymą dėl duomenų rūšies bei formato ir metodikos, susijusios su analize, teiktina atsižvelgiant į lankstumo poreikius pagal Reglamento (ES) 2019/943 19e straipsnio 6 dalį.“;

5) 6 straipsnio 9 dalis pakeičiama taip:

„9. ACER atitinkamai reguliavimo institucijai ir Komisijai pateikia nuomones pagal Reglamento (ES) 2019/943 8 straipsnio 1b dalį ir 16 straipsnio 3 dalį.“;

6) 15 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 4 dalis papildoma šia pastraipa:

„ACER parengia piko mažinimo produktų naudojimo poveikio Sąjungos elektros energijos rinkai krizės metu ataskaitą po įvertinimo pagal Reglamento (ES) 2019/943 7a straipsnio 7 dalį ir piko mažinimo produktų rengimo poveikio Sąjungos elektros energijos rinkai įprastomis rinkos sąlygomis ataskaitą po įvertinimo pagal to reglamento 7a straipsnio 8 dalį.“;

b) papildoma šia dalimi:

„5. ACER pagal Reglamento (ES) 2019/943 19e straipsnio 7 dalį paskelbia ataskaitą, kurioje analizuojamos nacionalinės ataskaitos dėl numatomų lankstumo poreikių ir pateikiamos rekomendacijos tarpvalstybinės svarbos klausimais, susijusiais su reguliavimo institucijos arba kitos valstybės narės paskirtos institucijos ar subjekto išvadomis.“.

2 straipsnis

Reglamento (ES) 2019/943 pakeitimai

Reglamentas (ES) 2019/943 iš dalies keičiamas taip:

1) 1 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) a ir b punktai pakeičiami taip:

„a) sudaryti sąlygas efektyviai pasiekti energetikos sąjungos tikslus ir tikslą ne vėliau kaip iki 2050 m. pasiekti poveikio klimatui neutralumą, visų pirma 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos tikslus, užtikrinant galimybę teikti rinkos signalus, kad būtų didinamas efektyvumas, atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis, tiekimo saugumas, lankstumas, sistemos integracija panaudojant įvairius energijos nešiklius ir tvarumas, mažinama priklausomybė nuo iškastinio kuro ir daugėtų inovacijų;

b) nustatyti pagrindinius gerai veikiančių, integruotų elektros energijos rinkų principus, pagal kuriuos visiems išteklių teikėjams ir elektros vartotojams suteikiama nediskriminacinė galimybė patekti į rinką, sudaromos sąlygos plėtoti išankstinių elektros energijos sandorių rinkas, kad tiekėjai ir vartotojai galėtų apsidrausti arba apsisaugoti nuo būsimo elektros energijos kainų svyravimo rizikos, suteikiama galių vartotojams ir jie apsaugomi, užtikrinamas konkurencingumas pasaulio rinkoje, padidinamas tiekimo saugumas ir lankstumas taikant reguliavimą apkrova, energijos kaupimą ir kitus neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo sprendimus, užtikrinamas energijos vartojimo efektyvumas, palengvinamas paskirstytosios paklausos ir pasiūlos telkimas ir sudaromos sąlygos integruoti rinką ir sektorius ir pagal rinkos principus atlyginti už elektros energiją, pagamintą iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių.“;

b) papildoma šiais punktais:

„e) remti ilgalaikes investicijas į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą, lankstumą ir tinklus, kad vartotojai pajėgtų apmokėti savo sąskaitas už energiją ir kad šios sąskaitos mažiau priklausytų nuo trumpojo laikotarpio elektros energijos rinkos kainų svyravimų, visų pirma nuo iškastinio kuro kainų vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu;

f) nustatyti priemonių, skirtų elektros energijos kainų krizėms įveikti, priėmimo sistemą.“;

2) 2 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 22 punktas pakeičiamas taip:

„22) pajėgumų mechanizmas – priemonė, skirta užtikrinti, kad, taikant atlyginimą už išteklių prieinamumą, būtų pasiektas būtinas išteklių adekvatumo lygis, išskyrus priemones, susijusias su papildomomis paslaugomis arba perkrovos valdymu.“;

b) papildoma šiais punktais:

- „72) piko valanda – valanda, kai, remiantis perdavimo sistemos operatorių ir, kai taikytina, PEERO prognozėmis, numatoma, kad bendras elektros energijos suvartojimas arba bendras elektros, pagamintos iš kitų šaltinių nei atsinaujinantieji išteklių, suvartojimas, arba kitos paros didmeninė elektros energijos kaina bus didžiausi, atsižvelgiant į tarpzoninius mainus;
- 73) piko mažinimas – rinkos dalyvių gebėjimas sistemos operatoriaus prašymu piko valandomis sumažinti iš tinklo suvartojamą elektros energijos kiekį;
- 74) piko mažinimo produktas – rinkos produktas, kuriuo naudodamiesi rinkos dalyviai gali sistemos operatoriams teikti piko mažinimo paslaugą;
- 75) regioninis virtualusis centras – daugiau nei vieną prekybos zoną apimantis nefizinis regionas, kuriame referencinė kaina nustatoma pagal tam tikrą metodiką;
- 76) abipusis sandoris dėl kainų skirtumo – elektros energijos gamybos objekto operatoriaus ir kitos sandorio šalies, paprastai viešojo sektoriaus subjekto, sutartis, kurioje numatyta ir minimalaus atlygio apsauga, ir perteklinio atlygio riba;
- 77) elektros energijos pirkimo sutartis – sutartis, pagal kurią fizinis arba juridinis asmuo sutinka iš elektros energijos gamintojo pirkti elektros energiją rinkos sąlygomis;
- 78) skirtasis matuoklis – prietaisas, susietas su įrenginiu, kuris elektros energijos rinkoje arba sistemos operatoriams teikia reguliavimo apkrova arba lankstumo paslaugas, arba į jį įmontuotas;
- 79) lankstumas – elektros energijos sistemos gebėjimas prisitaikyti prie gamybos bei vartojimo modelių kintamumo ir tinklo prieinamumo atitinkamais rinkos laikotarpiais.“;

3) 7 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 1 dalis pakeičiama taip:

„1. Perdavimo sistemos operatoriai ir PEERO bendrai organizuoja integruotų kitos paros ir einamosios paros rinkų valdymą pagal Reglamentą (ES) 2015/1222. Perdavimo sistemos operatoriai ir PEERO bendradarbiauja Sąjungos lygmeniu arba, kai tikslingiau, regioniniu lygmeniu, kad užtikrintų kuo didesnę Sąjungos kitos paros ir einamosios paros prekybos elektros energija efektyvumą ir veiksmingumą. Pareiga bendradarbiauti nedaro poveikio Sąjungos konkurencijos teisės taikymui. Priežiūrą, kaip perdavimo sistemos operatoriai ir PEERO vykdo savo su prekyba elektros energija susijusias funkcijas, atlieka reguliavimo institucijos pagal Direktyvos (ES) 2019/944 59 straipsnį ir ACER pagal Reglamento (ES) 2019/942 4 ir 8 straipsnius, ir jiems taikomos skaidrumo pareigos ir veiksminga priežiūra, kad nebūtų manipuluojama rinka, kaip nustatyta atitinkamose Reglamento (ES) Nr. 1227/2011 nuostatose“.

b) 2 dalis iš dalies keičiama taip:

i) c punktas pakeičiamas taip:

„c) visiems rinkos dalyviams užtikrina kuo daugiau galimybių nediskriminuojamiems dalyvauti tarpzoninėje ir zonų vidaus prekyboje kuo arčiau tikrojo laiko visose prekybos zonose ir tarp jų;

ca) organizuojamos taip, kad visą laiką būtų užtikrintas likvidumo padalijimas visiems PEERO tiek tarpzoninės, tiek zonų vidaus prekybos atveju. Kitos paros rinkos atveju nuo momento, kai lieka viena valanda iki prekybos pabaigos laiko, iki vėliausio momento, kai leidžiama prekyba kitos paros rinkoje, PEERO, pirma, visus kitos paros produktų ir tas pačias savybes turinčių produktų užsakymus pateikia bendram kitos paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmui ir, antra, neorganizuoja prekybos kitos paros produktais arba tas pačias savybes turinčiais produktais už bendro kitos paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmo ribų. Einamosios paros rinkos atveju nuo bendro einamosios paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmo prekybos pradžios laiko iki vėliausio momento, kai konkrečioje prekybos zonoje yra leidžiama einamosios paros prekyba, PEERO, pirma, visus einamosios paros produktų ir tas pačias savybes turinčių produktų užsakymus pateikia bendro einamosios paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmui ir, antra, neorganizuoja prekybos einamosios paros produktais ar tas pačias savybes turinčiais produktais ne per bendro einamosios paros prekybos rinkų susiejimo mechanizmą. Tos pareigos taikomos PEERO, įmonėms, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja PEERO, ir įmonėms, kurias tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja PEERO.“;

ii) f punktą pakeičiamas taip:

„f) yra skaidrios ir, kai taikytina, teikia informaciją pagal generavimo šaltinius, tačiau kartu saugo neskelbtinos komercinės informacijos konfidencialumą ir užtikrina, kad prekyba vyktų anonimiškai;“;

4) įterpiami šie straipsniai:

„7a straipsnis

Piko mažinimo produktas

1. Kai pagal Direktyvos (ES) 2019/944 66a straipsnį paskelbiama regioninė ar Sąjungos masto elektros energijos kainų krizė, valstybės narės gali paprašyti sistemos operatorių pasiūlyti piko mažinimo produktų įsigijimą, kad būtų sumažinta elektros energijos paklausa piko valandomis. Tokių viešųjų pirkimų vykdymas apribojamas pagal Direktyvos (ES) 2019/944 66a straipsnio 1 dalį priimtame įgyvendinimo sprendime nustatytu laikotarpiu.

2. Kai pateikiamas prašymas pagal 1 dalį, sistemos operatoriai, pasikonsultavę su suinteresuotaisiais subjektais, atitinkamos valstybės narės reguliavimo institucijai patvirtinti pateikia pasiūlymą, kuriame nurodo piko mažinimo produkto mastą ir įsigijimo bei aktyvavimo sąlygas.

3. Atitinkama reguliavimo institucija įvertina 2 dalyje nurodytą pasiūlymą dėl piko mažinimo produkto, kiek tai susiję su siekiu sumažinti elektros energijos poreikį ir poveikį didmeninei elektros energijos kainai piko valandomis. Tame vertinime turėtų būti tinkamai atsižvelgiama į poreikį, kad piko mažinimo produktas netinkamai neiškraipytų elektros energijos rinkų veikimo ir kad reguliavimo apkrova paslaugos dėl jo nebūtų nukreipiamos į piko mažinimo produktus. Remdamasi tuo vertinimu, reguliavimo institucija gali paprašyti sistemos operatoriaus savo pasiūlymą iš dalies pakeisti.

4. 2 dalyje nurodytas pasiūlymas dėl piko mažinimo produkto turi atitikti šiuos reikalavimus:

a) kalbant apie piko mažinimo produkto mastą:

i) jis nustatomas remiantis papildomos paslaugos, skirtos tiekimo saugumui užtikrinti nesukeliant pavojaus tinklo stabilumui, poreikio, jos poveikio rinkai ir jos numatomų sąnaudų ir naudos analize;

ii) jį nustatant atsižvelgiama į paklausos prognozę, elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių prognozę, kitų sistemos lankstumo šaltinių, pavyzdžiui, energijos kaupimo, prognozę ir neatlikto skirstymo poveikį didmeninei kainai; ir

iii) jis apribojamas siekiant užtikrinti, kad prognozuojamos sąnaudos neviršytų numatomos piko mažinimo produkto naudos;

b) piko mažinimo produkto įsigijimas grindžiamas objektyviais, skaidriais, į rinką orientuotais ir nediskriminaciniais kriterijais, apsiriboja reguliavimu apkrova ir netrukdo dalyvaujantiems ištekliams patekti į kitas rinkas;

c) piko mažinimo produktas perkamas konkurencinio konkurso, kuris gali būti tęstinis, tvarka, kai atranka grindžiama mažiausiomis iš anksto nustatytų techninių ir aplinkosaugos kriterijų laikymosi sąnaudomis ir kai sudaromos sąlygos veiksmingam vartotojų dalyvavimui – tiesiogiai arba panaudojant telkimą;

d) minimalus pasiūlymo dydis negali viršyti 100 kW, įskaitant dalyvavimą per telkėjus;

e) sutartys dėl piko mažinimo produkto negali būti sudaromos anksčiau nei likus savaitei iki jo aktyvavimo pradžios;

f) aktyvavus piko mažinimo produktą, negali būti sumažinamas tarpzoninis pralaidumas;

g) piko mažinimo produkto aktyvavimas vykdomas prieš kitos paros prekybos laikotarpį arba jo metu ir gali būti vykdomas remiantis iš anksto nustatyta elektros energijos kaina;

h) siekiant išvengti išmetamo šESD kiekio padidėjimo, piko mažinimo produkto aktyvavimas nereiškia, kad elektros energijos gamybą iš iškastinio kuro galima pradėti už apskaitos taško.

5. Faktinis suvartojamo kiekio sumažėjimas aktyvavus piko mažinimo produktą matuojamas lyginant su bazine verte, rodančia numatomą elektros energijos suvartojimą neaktyvavus piko mažinimo produkto. Tuo atveju, kai sistemos operatorius perka piko mažinimo produktą, tas operatorius, pasikonsultavęs su rinkos dalyviais, parengia bazinę metodiką, kai aktualu, atsižvelgia į įgyvendinimo aktus, priimtus pagal 59 straipsnio 1 dalies e punktą, ir pateikia jį atitinkamai reguliavimo institucijai patvirtinti.

6. Atitinkama reguliavimo institucija patvirtina sistemos operatorių, siekiančių įsigyti piko mažinimo produktą, pagal 2 ir 5 dalis pateiktą pasiūlymą ir bazinę metodiką arba, jei tas pasiūlymas arba ta metodika neatitinka 2, 4 ir 5 dalyse nustatytų reikalavimų, paprašo sistemos operatorių iš dalies jį (ją) pakeisti.

7. Per šešis mėnesius nuo regioninės arba Sąjungos masto elektros energijos kainų krizės pabaigos, kaip nurodyta 1 dalyje, ACER, pasikonsultavusi su suinteresuotaisiais subjektais, įvertina piko mažinimo produktų naudojimo poveikį Sąjungos elektros energijos rinkai. Tame vertinime turi būti tinkamai atsižvelgiama į poreikį, kad piko mažinimo produktai netinkamai neiškraipytų elektros energijos rinkų veikimo ir kad reguliavimo apkrova paslaugos dėl jų nebūtų nukreipiamos į piko mažinimo produktus. ACER gali teikti rekomendacijas – reguliavimo institucijos į jas atsižvelgia atlikdamos vertinimą pagal 3 dalį.

8. Ne vėliau kaip 2025 m. birželio 30 d. ACER, pasikonsultavusi su suinteresuotaisiais subjektais, įvertina piko mažinimo produktų rengimo poveikį Sąjungos elektros energijos rinkai įprastomis sąlygomis. Tame vertinime turi būti atsižvelgiama į poreikį, kad piko mažinimo produktai netinkamai neiškraipytų elektros energijos rinkų veikimo ir kad reguliavimo apkrova paslaugos dėl jų nebūtų nukreipiamos į piko mažinimo produktus. Remdamasi tuo vertinimu, Komisija gali pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto, kad šis reglamentas būtų iš dalies pakeistas siekiant nustatyti piko mažinimo produktus, naudojamus ne regioninės arba Sąjungos masto elektros energijos krizės laikotarpiu.

7b straipsnis

Skirtasis matuoklis

1. Nedarant poveikio Direktyvos (ES) 2019/944 19 straipsniui, perdavimo sistemos operatoriai, skirstymo sistemos operatoriai ir atitinkami rinkos dalyviai, įskaitant nepriklausomus telkėjus, galutinio vartotojo sutikimu gali naudoti skirtųjų matuoklių duomenis reguliavimo apkrova ir lankstumo paslaugoms – įskaitant iš energijos kaupimo įrenginių – stebėti ir už jas atsiskaityti.

Šio straipsnio tikslais skirtųjų matuoklių duomenys naudojami laikantis Direktyvos (ES) 2019/944 23 ir 24 straipsnių ir kitų atitinkamų Sąjungos teisės aktų, įskaitant duomenų apsaugos ir privatumo teisės aktus, visų pirma Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 (*). Kai tokie duomenys naudojami mokslinių tyrimų tikslais, informacija agreguojama ir anonimizuojama.

2. Jei galutinis vartotojas neturi įsirengęs pažangiojo skaitiklio arba jei galutinio vartotojo pažangusis skaitiklis neteikia duomenų, būtinų reguliavimo apkrova arba lankstumo paslaugoms teikti, be kita ko, per nepriklausomą telkėją, perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai atsiskaitymui už reguliavimo apkrova ir lankstumo paslaugas, įskaitant energijos kaupimo sistemas, priima duomenis iš skirtojo skaitiklio, jei toks yra, ir nediskriminuoja to galutinio vartotojo paslaugų įsigijimo procese. Ta pareiga taikoma su sąlyga, kad laikomasi valstybių narių pagal 3 dalį nustatytų taisyklių ir reikalavimų.

3. Valstybės narės pagal Direktyvos (ES) 2019/944 23 ir 24 straipsnius ir kitą atitinkamą Sąjungos teisę nustato skirtųjų matuoklių duomenų patvirtinimo proceso taisykles ir reikalavimus, kad būtų galima patikrinti ir užtikrinti atitinkamų duomenų kokybę, nuoseklumą ir sąveikumą.

(*) 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016 5 4, p. 1).“;

5) 8 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 1 dalis pakeičiama taip:

„1. PEERO leidžia rinkos dalyviams prekiauti elektros energija kuo arčiau tikrojo laiko ir bent jau iki tarpzoninės einamosios paros prekybos pabaigos laiko. Nuo 2026 m. sausio 1 d. tarpzoninės einamosios paros prekybos pabaigos laikas yra ne daugiau kaip 30 minučių ankstesnis už tikrąjį laiką.

1a. Atitinkama reguliavimo institucija atitinkamo perdavimo sistemos operatoriaus prašymu gali leisti iki 2029 m. sausio 1 d. taikyti nuostatą, pagal kurią nukrypstama nuo 1 dalyje nustatyto reikalavimo. Perdavimo sistemos operatorius prašymą pateikia atitinkamai reguliavimo institucijai. Tame prašyme pateikiama ši informacija:

a) poveikio vertinimas, kuriame atsižvelgiama į atitinkamų PEERO ir rinkos dalyvių atsiliepimus, parodantis neigiamą tokios priemonės poveikį tiekimo saugumui nacionalinėje elektros energijos sistemoje, ekonominiam efektyvumui – be kita ko, kiek tai susiję su esamomis balansavimo platformomis pagal Reglamentą (ES) 2017/2195, atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimui ir išmetamam ŠESD kiekiui; ir

b) veikslių planas, kuriuo siekiama ne vėliau kaip 2029 m. sausio 1 d. sutrumpinti tarpzoninės einamosios paros prekybos pabaigos laiką iki 30 minučių anksčiau už tikrąjį laiką.

1b. Atitinkamo perdavimo sistemos operatoriaus prašymu reguliavimo institucija papildomą leidimą nukrypti nuo 1 dalyje nustatyto reikalavimo gali suteikti ne ilgiau kaip dvejiems su puse metų, skaičiuojant nuo 1a dalyje nurodyto laikotarpio pabaigos. Atitinkamas perdavimo sistemos operatorius prašymą atitinkamai reguliavimo institucijai, ENTSO-E ir ACER pateikia ne vėliau kaip 2028 m. birželio 30 d. Tame prašyme pateikiama ši informacija:

a) naujas poveikio vertinimas, kuriame atsižvelgiama į atitinkamų PEERO ir rinkos dalyvių atsiliepimus, pagrindžiantis poreikį taikyti papildomą nukrypti leidžiančią nuostatą, grindžiamas rizika nacionalinės elektros energijos sistemos saugumui, ekonominiu efektyvumu, atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimu ir išmetamam ŠESD kiekiui; ir

b) peržiūrėtas veikslių planas, kaip iki datos, iki kurios prašoma taikyti pratęsimą, ir ne vėliau kaip iki nukrypti leidžiančios nuostatos prašomos datos, sutrumpinti tarpzoninės einamosios paros prekybos pabaigos laiką iki 30 minučių anksčiau už tikrąjį laiką.

ACER per šešis mėnesius nuo prašymo taikyti papildomą nukrypti leidžiančią nuostatą gavimo pateikia nuomonę apie tokios nukrypti leidžiančios nuostatos tarpvalstybinį poveikį. Atitinkama reguliavimo institucija, prieš priimdama sprendimą dėl prašymo taikyti papildomą nukrypti leidžiančią nuostatą, į tą nuomonę atsižvelgia.

1c. Ne vėliau kaip 2027 m. gruodžio 1 d. Komisija, pasikonsultavusi su PEERO, ENTSO-E, ACER ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinamas tarpzoninės einamosios paros prekybos pabaigos laiko sutrumpinimo, kaip nustatyta pagal šį straipsnį, poveikis, sąnaudos ir nauda, įgyvendinimo galimybės ir praktiniai toliau jam mažinti skirti sprendimai, kad rinkos dalyviams būtų suteikta galimybė prekiauti energija kaip galima arčiau tikrojo laiko. Ataskaitoje atžvelgiama į poveikį elektros energijos sistemos saugumui, ekonominių efektyvumą, teigiamą poveikį atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimui ir išmetamo CO₂ kiekio mažinimui.“;

b) 3 dalis pakeičiama taip:

„3. PEERO prekybai kitos paros ir einamosios paros rinkose teikia produktus, kurių dydis pakankamai mažas, taikant 100 kW ar mažesnę minimalų pasiūlymo dydį, kad būtų užtikrinta galimybė veiksmingai dalyvauti reguliavimo apkrova, energijos kaupimo paslaugų teikėjams ir smulkiems elektros energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių gamintojams, įskaitant tiesioginį vartotojų dalyvavimą, be kita ko, panaudojant telkimą.“;

6) 9 straipsnis pakeičiamas taip:

„9 straipsnis

Išankstinių sandorių rinkos

1. Pagal Reglamentą (ES) 2016/1719 perdavimo sistemos operatoriai suteikia ilgalaikes perdavimo teises arba taiko lygiavertes priemones, kad užtikrintų galimybę rinkos dalyviams, įskaitant elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių objektų savininkus, apsidrausti nuo kainų pokyčių rizikos, nebent kompetentingų reguliavimo institucijų atlikto išankstinių sandorių rinkos vertinimo ties prekybos zonų ribomis rezultatai rodo, kad yra pakankamų apsidraudimo galimybių atitinkamose prekybos zonose.

2. Ilgalaikės perdavimo teisės skaidriai, remiantis rinkos ir nediskriminavimo principais, reguliariai paskirstomos bendrojoje paskirstymo platformoje. Ilgalaikio tarpzoninio pralaidumo paskirstymo dažnumas ir terminai turi būti tokie, kad padėtų užtikrinti veiksmingą Sąjungos išankstinių sandorių rinkų veikimą.

3. Sąjungos išankstinių sandorių rinkų modelis apima būtinas priemones, kad būtų gerinamas rinkos dalyvių gebėjimas apsidrausti nuo kainų rizikos elektros energijos vidaus rinkoje.

4. Ne vėliau kaip 2026 m. sausio 17 d. Komisija, pasikonsultavusi su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, atlieka galimų priemonių, skirtų 3 dalyje nurodytam tikslui pasiekti, poveikio vertinimą. Tas poveikio vertinimas, *inter alia*, apima:

- a) galimus ilgalaikių perdavimo teisių paskirstymo dažnumo pakeitimus;
- b) galimus ilgalaikių perdavimo teisių terminų, visų pirma iki bent trejų metų pratęsimų terminų, pakeitimus;
- c) galimus ilgalaikių perdavimo teisių pobūdžio pakeitimus;
- d) antrinės rinkos stiprinimo būdus ir
- e) galimą išankstinių sandorių rinkų regioninių virtualiųjų centrų sukūrimą.

5. Išankstinių sandorių rinkos regioninių virtualiųjų centrų atveju pagal 4 dalį atliekamas poveikio vertinimas apima šiuos elementus:

- a) regioninių virtualiųjų centrų tinkamą geografinę aprėptį, įskaitant prekybos zonas, kurios sudarytų tuos centrus, ir dviem ar daugiau virtualiųjų centrų priklausančių prekybos zonų konkrečias situacijas, siekiant kuo labiau padidinti referencinių kainų ir regioninius virtualiuosius centrus sudarančių prekybos zonų kainų koreliaciją;
- b) valstybių narių elektros energijos tinklų sujungimo mastą, visų pirma tų valstybių narių, kurios nėra pasiekusios Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1999 (*) 4 straipsnio d punkto 1 papunktyje nustatytų 2020 m. ir 2030 m. elektros energijos sujungimo tikslų;
- c) išankstinių sandorių rinkų regioninių virtualiųjų centrų referencinių kainų apskaičiavimo metodiką, siekiant kuo labiau padidinti referencinės kainos ir regioninį virtualiųjų centrą sudarančių prekybos zonų kainų koreliaciją;
- d) galimybę, kad prekybos zonos būtų daugiau nei vieno regioninio virtualiojo centro dalimi;
- e) būdus kuo labiau padidinti galimybes prekiauti rizikos draudimo produktais, susietais su išankstinių sandorių rinkų regioniniais virtualiaisiais centrais, taip pat ilgalaikėmis perdavimo iš prekybos zonų į regioninius virtualiuosius centrus teisėmis;
- f) būdus užtikrinti, kad 2 dalyje nurodyta bendroji paskirstymo platforma siūlytų ilgalaikių perdavimo teisių paskirstymo paslaugas ir palengvintų prekybą šiomis teisėmis;
- g) pasekmes, susijusias su ankstesniais tarpvyriausybiniams susitarimais ir juose numatytomis teisėmis.

6. Remdamasi šio straipsnio 4 dalyje nurodyto poveikio vertinimo rezultatais, Komisija ne vėliau kaip 2026 m. liepos 17 d. priima įgyvendinimo aktą, kuriuo išsamiau patikslinama, kokiomis priemonėmis siekti šio straipsnio 3 dalyje nurodytų tikslų, ir nurodomi tų priemonių pagrindiniai elementai. Tas įgyvendinimo aktas priimamas laikantis 67 straipsnio 2 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros.

7. Pagal Reglamentą (ES) 2016/1719 sukurta bendroji paskirstymo platforma veikia kaip subjektas, perdavimo sistemos operatorių vardu siūlantis ilgalaikių perdavimo teisių paskirstymo paslaugas ir palengvinantis prekybą šiomis teisėmis. Jos teisinė forma yra tokia, kaip nurodyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/1132 (**)
II priede.

8. Jei kompetentinga reguliavimo institucija mano, kad rinkos dalyviams nepakanka galimybių apsidrausti, pasikonsultavusi su atitinkamomis kompetentingomis institucijomis, paskirtomis pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/65/ES (***) 67 straipsnį, jei išankstinių sandorių rinkos yra susijusios su finansinėmis priemonėmis, kaip apibrėžta tos direktyvos 4 straipsnio 1 dalies 15 punkte, ji gali reikalauti, kad elektros energijos biržos arba perdavimo sistemos operatoriai įgyvendintų papildomas priemones, pavyzdžiui, vykdytų rinkos formavimo veiklą, kad padidintų išankstinių sandorių rinkų likvidumą.

9. Laikydami Sjungos konkurencijos teisės, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (ES) Nr. 648/2012 (****) ir (ES) Nr. 600/2014 (*****) ir Direktyvos 2014/65/ES, rinkos operatoriai gali parengti išankstinių sandorių rinkose siūlomus apsidraudimo nuo rizikos produktus, įskaitant ilgalaikius išankstinių sandorių rinkose siūlomus apsidraudimo nuo rizikos produktus, kad užtikrintų rinkos dalyviams, įskaitant elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių objektų savininkus, tinkamas galimybes apsidrausti nuo finansinės rizikos dėl kainų svyravimų. Valstybės narės nereikalauja, kad tokia apsidraudimo veikla apsiribotų vien valstybėje narėje ar prekybos zonoje vykdomais sandoriais.

(*) 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (OL L 328, 2018 12 21, p. 1).

(**) 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1132 dėl tam tikrų bendrovių teisės aspektų (OL L 169, 2017 6 30, p. 46).

(***) 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/65/ES dėl finansinių priemonių rinkų, kuria iš dalies keičiamos Direktyva 2002/92/EB ir Direktyva 2011/61/ES (OL L 173, 2014 6 12, p. 349).

(****) 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių duomenų saugyklų (OL L 201, 2012 7 27, p. 1).

(*****) 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 600/2014 dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014 6 12, p. 84).“;

7) 18 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 2 ir 3 dalys pakeičiamos taip:

„2. Tarifų nustatymo metodikos turi:

a) atspindėti perdavimo sistemos operatorių ir skirstymo sistemos operatorių fiksuotas išlaidas ir jose turi būti atsižvelgiama tiek į kapitalo, tiek į veiklos išlaidas, kad perdavimo sistemos operatoriams ir skirstymo sistemos operatoriams tiek trumpuoju, tiek ilguoju laikotarpiu būtų suteikiama tinkamų paskatų, įskaitant išankstinės perspektyvos investicijas, siekiant didinti efektyvumą, įskaitant energijos vartojimo efektyvumą;

b) skatinti rinkos integraciją, atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimą ir energijos tiekimo saugumą;

c) remti lankstumo paslaugų naudojimą ir sudaryti sąlygas naudotis lanksčiomis jungtimis;

d) skatinti efektyvias ir laiku vykdomas investicijas, įskaitant sprendimus, kaip optimizuoti esamą tinklą;

e) palengvinti energijos kaupimą, reguliavimą apkrova ir susijusių mokslinių tyrimų veiklą;

f) padėti siekti integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose nustatytų tikslų, mažinti poveikį aplinkai ir skatinti visuomenės pritarimą; ir

g) palengvinti inovacijas vadovaujantis vartotojų interesais skaitmeninimo, lankstumo paslaugų ir tinklų sujungimo srityse, visų pirma plėtoti reikiamą infrastruktūrą, kad būtų pasiektas Reglamentas (ES) 2018/1999 4 straipsnio d punkto 1 papunktyje nustatytas 2030 m. elektros tinklų sujungimo tikslas.

3. Kai tinkama, gamintojams ir (arba) galutiniams vartotojams taikomų tarifų lygis teikia lokacinius investicinius signalus Sąjungos lygmeniu, pavyzdžiui, paskatas taikant tarifų struktūrą, kad būtų sumažintos perskirstymo ir elektros tinklo stiprinimo sąnaudos ir atsižvelgiama į susijusių tinklo nuostolių ir perkrovos dydį, taip pat į infrastruktūrai skirtas investicines sąnaudas.“;

b) 8 dalis pakeičiama taip:

„8. Perdavimo ir skirstymo tarifų nustatymo metodikomis perdavimo sistemų operatoriai ir skirstymo sistemų operatoriai skatinami užtikrinti ekonomiškai efektyviausią savo tinklų eksploatavimą ir plėtrą, be kita ko, perkant paslaugas. Tuo tikslu reguliavimo institucijos pripažįsta atitinkamas sąnaudas, įskaitant su išankstinės perspektyvos investicijomis susijusias sąnaudas, tinkamomis, įtraukia tas sąnaudas į perdavimo bei skirstymo tarifus ir, kai tinkama, nustato siektinus rezultatus, kad skatintų perdavimo sistemų operatorius ir skirstymo sistemų operatorius didinti bendrą sistemos efektyvumą savo tinkluose, be kita ko, didinant energijos vartojimo efektyvumą, naudojant lankstumo paslaugas ir diegiant pažangiuosius tinklus bei pažangiąsias matavimo sistemas.“;

c) 9 dalis iš dalies keičiama taip:

i) f punktas pakeičiamas taip:

„f) tarifų nustatymo ir struktūros skaidrumo užtikrinimo metodai, kurie turi būti nustatyti pasikonsultavus su atitinkamais subjektais, įskaitant išankstinės perspektyvos investicijas, atitinkančias Sąjungos ir nacionalinius energetikos tikslus, atsižvelgiant į plėtros zonas, nustatytas pagal Direktyvą (ES) 2018/2001;“;

ii) papildoma šiuo punktu:

„i) paskatos efektyviai investuoti į tinklus, be kita ko, į lankstumo suteikiančius išteklius ir sudaryti lankstaus prijungimo sutartis.“;

8) 19 straipsnio 2 dalis pakeičiama taip:

„2. Skirstant visas pajamas iš tarpzoninio pralaidumo, paskirstymo pirmenybė teikiama šiems tikslams:

- a) užtikrinti, kad paskirstytomis pajėgumais iš tikrųjų būtų galima pasinaudoti, įskaitant kompensaciją už pralaidumo garantijos nesilaikymą;
- b) išlaikyti arba didinti tarpzoninius pajėgumus optimizuojant esamų jungiamųjų linijų naudojimą suderintais taisomaisiais veiksmais, kai taikytina, arba padengti investicijų į tinklą sąnaudas, kurios yra svarbios siekiant sumažinti jungiamųjų linijų perkrovą, arba
- c) teikti kompensacijas jūros prekybos zonos, tiesiogiai sujungtos su dviem arba daugiau prekybos zonų, atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminančių jūros jėgainių operatoriams, kai prieiga prie sujungtų rinkų buvo sumažinta taip, kad dėl to atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminančių jūros jėgainių operatorius negali eksportuoti savo elektros gamybos pajėgumo į rinką ir, kai aktualu, atitinkamai sumažėja kaina jūros prekybos zonoje, palyginti su tuo, kokia ji būtų nesumažinus pajėgumų.

Pirmos pastraipos c punkte nurodyta kompensacija taikoma tais atvejais, kai pagal pajėgumo apskaičiavimo rezultatus vienas ar daugiau perdavimo sistemos operatorių jungiamojoje linijoje nesuteikė pajėgumo, dėl kurio susitarta prijungimo sutartyse, nesuteikė pajėgumo kritiniuose tinklo elementuose pagal 16 straipsnio 8 dalyje nustatytas pajėgumo apskaičiavimo taisykles arba nepadarė abiejų šių dalykų. Už kompensaciją atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminančių jūros jėgainių operatoriams yra atsakingi perdavimo sistemų operatoriai, kurie yra atsakingi už prieigos prie sujungtų tinklų sumažinimą. Ta kompensacija per metus neviršija visų perkrovos pajamų, gautų jungiamosiose linijose tarp atitinkamų prekybos zonų.“;

9) įterpiamas šis skyrius:

„Ila skyrius

KONKREČIOS PASKATOS INVESTUOTI, KAD BŪTŲ PASIEKTI SAJUNGOS PRIKLAUSOMYBĖS NUO IŠKASTINIO KURO MAŽINIMO TIKSLAI

19a straipsnis

Elektros energijos pirkimo sutartys

1. Nedarant poveikio Direktyvai (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiuosius išteklius, valstybės narės skatina naudotis EEPS, be kita ko, pašalindamos nepagrįstas kliūtis ir neproporcingas arba diskriminacines procedūras arba mokesčius, kad būtų užtikrintas kainų nuspėjamumas ir būtų pasiekti jų integruotuose nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veikslių planuose nustatyti tikslai, susiję su Reglamento (ES) 2018/1999 4 straipsnio a punkte nurodytu priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo aspektu, be kita ko, kiek tai susiję su atsinaujinančiųjų išteklių energija, kartu išsaugant konkurencingas ir likvidžias elektros energijos rinkas ir tarpvalstybinę prekybą.

2. Atlikdama šio reglamento peržiūrą pagal 69 straipsnio 2 dalį, Komisija, pasikonsultavusi su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, įvertina vienos arba daugiau EEPS skirtų Sąjungos rinkų platformų, kuriomis būtų naudojamosi savanoriškai, potencialą ir perspektyvumą, įskaitant tų galimų platformų sąveiką su kitomis esamomis elektros energijos rinkos platformomis ir paklausos sutelkimą EEPS vykdamas telkimo veiksmus.

3. Valstybės narės koordinuotai užtikrina, kad būtų įdiegtos ir vartotojams, kurie susiduria su kliūtimis patekti į EEPS rinką ir nepatiria finansinių sunkumų, būtų prieinamos tokios priemonės kaip rinkos kainomis pagrįstos garantijų sistemos, kuriomis siekiama sumažinti finansinę riziką, susijusią su EEPS nustatyto išpareigojančių pirkti subjektų mokėjimo išpareigojimų nevykdymu. Tokios priemonės gali apimti, *inter alia*, valstybės remiamas rinkos kainų garantijų sistemas, privačias garantijas arba paklausos telkimo elektros energijos pirkimo sutartims priemonės, laikantis atitinkamos Sąjungos teisės. Tuo tikslu valstybės narės užtikrina tinkamą koordinavimą, be kita ko, su atitinkamomis Sąjungos lygmens priemonėmis. Valstybės narės gali nustatyti, kurių kategorijų vartotojams šios priemonės skirtos, taikydamos nediskriminacinius kriterijus atskiroms vartotojų kategorijoms ir tose kategorijose.

4. Nedarant poveikio SESV 107 ir 108 straipsniams, jeigu EEPS garantijų sistemą remia valstybė narė, į ją įtraukiamos nuostatos, kuriomis siekiama išvengti likvidumo elektros energijos rinkose sumažinimo, ir pagal jas neteikiama parama iš iškastinio kuro pagamintai elektros energijai pirkti. Valstybės narės gali nuspręsti, kad pagal tas garantijų sistemas gali būti remiamas tik naujos iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos elektros energijos pirkimas, vadovaujantis valstybės narės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo politika, visų pirma tais atvejais, kai atsinaujinančiųjų išteklių EEPS, kaip apibrėžta Direktyvos (ES) 2018/2001 2 straipsnio 17 punkte, rinka nėra pakankamai išplėtotą.

5. Pagal paramos elektros energijos gamybai iš atsinaujinančiųjų išteklių schemas leidžiama dalyvauti projektams, pagal kuriuos dalis elektros energijos rezervuojama parduoti pagal atsinaujinančiųjų išteklių EEPS ar kitus rinkos principais pagrįstus susitarimus, jeigu toks dalyvavimas nedaro neigiamo poveikio konkurencijai rinkoje, visų pirma kai du tos EEPS dalyvius kontroliuoja tas pats subjektas.

6. Rengdamos 5 dalyje nurodytas paramos schemas valstybės narės stengiasi pasinaudoti vertinimo kriterijais, kad suteiktų paskatų dalyviams palengvinti vartotojų, susiduriančių su kliūtimis patekti į EEPS rinką, prieigą, su sąlyga, kad tai nedaro neigiamo poveikio konkurencijai rinkoje.

7. EEPS nurodoma tiekimo prekybos zona ir atsakomybė už tarpzoninių perdavimo teisių užtikrinimą pasikeitus prekybos zonai pagal 14 straipsnį.

8. Laikantis Sąjungos konkurencijos teisės, EEPS nurodomos sąlygos, kuriomis vartotojai ir gamintojai gali nutraukti EEPS, pavyzdžiui, visi taikytini nutraukimo mokesčiai ir pranešimo laikotarpiai.

9. Rengdamos EEPS tiesioginį poveikį darančias priemones, valstybės narės atsižvelgia į galimus teisėtus lūkesčius ir į tų priemonių poveikį esamoms ir būsimoms elektros energijos pirkimo sutartims.

10. Ne vėliau kaip 2026 m. sausio 31 d., o vėliau – kas dvejus metus Komisija įvertina, ar EEPS rinkose kliūtys išlieka ir ar tos rinkos yra pakankamai skaidrios. Komisija gali parengti konkrečias gaires dėl kliūčių EEPS rinkose, įskaitant neproporcingas arba diskriminacines procedūras arba mokesčius, panaikinimo.

*19b straipsnis***Savanoriškai naudojami EEPS šablonai ir EEPS stebėseną**

1. ACER skelbia metinį EEPS rinkos vertinimą Sąjungos ir valstybių narių lygmeniu, kuris įtraukiamas į stebėsenos ataskaitą, skelbiamą pagal Reglamento (ES) 2019/942 15 straipsnio 2 dalį.

2. Ne vėliau kaip 2024 m. spalio 17 d. ACER, glaudžiai derindama veiksmus su atitinkamomis institucijomis ir suinteresuotaisiais subjektais, įvertina, ar reikia parengti ir paskelbti savanoriškai naudojamus EEPS šablonus, pritaikytus skirtingų kategorijų sandorio šalių poreikiams.

Jei atlikus vertinimą padaroma išvada, kad reikia parengti ir paskelbti tokius savanoriškai naudojamus EEPS šablonus, ACER, kartu su PEERO, po konsultacijų su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, parengia tokius šablonus, atsižvelgdama į šiuos aspektus:

a) sutarties šalys šiuos sutarties šablonus naudoja savanoriškai;

b) sutarties šablonuose, *inter alia*:

i) siūloma įvairi sutarčių trukmė;

ii) numatomos įvairios kainų formulės;

iii) atsižvelgiama į išpareigojančio pirkti subjekto apkrovos profilį ir į gamintojo gamybos profilį.

*19c straipsnis***Sąjungos lygmens priemonės, kuriomis padedama užtikrinti papildomą atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį**

Komisija įvertina, ar nacionalines priemones papildančiomis Sąjungos lygmens priemonėmis galima prisidėti prie valstybių narių kolektyvinių pastangų 2030 m. užtikrinti papildomą 2,5 % iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos gautą Sąjungos bendro galutinio energijos suvartojimo dalį pagal Direktyvą (ES) 2018/2001. Komisija išanalizuoja galimybę pagal atitinkamą reglamentavimo sistemą organizuojant Sąjungos lygmens atsinaujinančiųjų išteklių energijos aukcionus naudotis pagal Reglamento (ES) 2018/1999 33 straipsnį sukurtu Sąjungos atsinaujinančiųjų išteklių energijos finansavimo mechanizmu.

*19d straipsnis***Investicijoms taikomos tiesioginio kainų rėmimo schemos, įgyvendinamos sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo**

1. Tiesioginio kainų rėmimo schemos, skirtos investicijoms į naujus elektros energijos gamybos objektus, kuriuose elektros energija gaminama iš 4 dalyje išvardytų išteklių, įgyvendinamos sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas.

Pirma pastraipa taikoma sandoriams pagal tiesioginio kainų rėmimo schemas, skirtas investicijoms į naują gamybą, sudarytiems 2027 m. liepos 17 d. arba po šios datos, arba, jūros hibridinių projektų, sujungtų su dviem arba daugiau prekybos zonų, atveju, 2029 m. liepos 17 d. arba po šios datos.

Rinkos dalyvių dalyvavimas tiesioginio kainų rėmimo schemose, įgyvendinamose sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo ir taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas, yra savanoriškas.

2. Visos tiesioginio kainų rėmimo schemos, įgyvendinamos sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo ir taikant lygiavertes tokį patį poveikį turinčias schemas, parengiamos taip, kad būtų:

a) išlaikomos paskatos elektros energijos gamybos objektui efektyviai veikti ir dalyvauti elektros energijos rinkose, visų pirma tam, kad būtų atsižvelgiama į rinkos aplinkybes;

b) užkertamas kelias bet kokiam iškraipomajam paramos schemos poveikiui elektros energijos gamybos objekto sprendimams dėl eksploataavimo, skirstymo ir techninės priežiūros arba pasiūlymų teikimo kitos paros, einamosios paros, papildomų paslaugų ir balansavimo rinkose pobūdžiu;

- c) užtikrinama, kad minimalaus atlygio apsaugos lygis ir perteklinio atlygio aukščiausios ribos lygis būtų suderinti su naujos investicijos sąnaudomis ir rinkos pajamomis siekiant užtikrinti ilgalaikį elektros energijos gamybos objekto ekonominį gyvybingumą, kartu išvengiant kompensacijos permokos;
- d) vengiama nederamų konkurencijos ir prekybos vidaus rinkoje iškraipymų, visų pirma nustatant atlygio sumas atviro, aiškaus, skaidraus ir nediskriminacinio konkurencinio konkurso būdu; kai neįmanoma rengti konkurencinio konkurso, abipusiai sandoriai dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį pat poveikį turinčios schemos ir taikytinos vykdymo kainos parengiami taip, kad būtų užtikrinta, kad pajamų paskirstymas įmonėms nesukeltų nepagrįstų konkurencijos ir prekybos vidaus rinkoje iškraipymų;
- e) vengiama konkurencijos ir prekybos vidaus rinkoje iškraipymų, atsirandančių dėl pajamų paskirstymo įmonėms;
- f) apima sąlygas dėl sankcijų, taikomų tuo atveju, kai sandoris nepagrįstai vienašališkai nutraukiamas anksčiau laiko.

3. Vertindama abipusius sandorius dėl kainų skirtumo arba lygiavertės tokį pat poveikį turinčias schemas pagal SESV 107 ir 108 straipsnius, Komisija užtikrina, kad būtų laikomasi 2 dalyje nustatytų rengimo principų.

4. 1 dalis taikoma investicijoms į naują elektros energijos gamybą iš šių išteklių:

- a) vėjo energijos;
- b) saulės energijos;
- c) geoterminės energijos;
- d) hidroenergijos be rezervuaro;
- e) branduolinės energijos.

5. Pajamos arba tų pajamų vertės finansinis atitikmuo, gaunami taikant 1 dalyje nurodytas tiesioginio kainų rėmimo schemas, įgyvendinamas sudarant abipusius sandorius dėl kainų skirtumo, ir lygiavertės tokį pat poveikį turinčias schemas, turi būti paskirstomos galutiniams vartotojams.

Nepaisant pirmos pastraipos, pajamos (arba tų pajamų vertės finansinis atitikmuo) taip pat gali būti naudojamos tiesioginio kainų rėmimo schemų išlaidoms arba investicijoms, kuriomis siekiama sumažinti galutinių vartotojų išlaidas elektros energijai, finansuoti.

Pajamos galutiniams vartotojams paskirstomos taip, kad būtų išlaikytos paskatos jiems mažinti vartojimą arba perkelti jį į laikotarpius, kai elektros energijos kainos yra žemos, ir nebūtų pakenkta elektros energijos tiekėjų konkurencijai.

6. Pagal Direktyvos (ES) 2018/2001 4 straipsnio 3 dalies trečią pastraipą valstybės narės gali netaikyti šio straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos mažos galios atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginiams ir parodomiesiems projektams.

19e straipsnis

Lankstumo poreikių vertinimas

1. Ne vėliau kaip po vieno metų po to, kai ACER patvirtina metodiką pagal 6 dalį, o vėliau – kas dvejus metus reguliavimo institucija arba kita valstybės narės paskirta institucija ar subjektas, atsižvelgdami į poreikį ekonomiškai efektyviai užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir patikimumą ir sumažinti elektros energijos sistemos priklausomybę nuo iškastinio kuro, taip pat atsižvelgdami į įvairių atsinaujinančiųjų išteklių energijos šaltinių ir skirtingų sektorių integraciją ir elektros energijos rinkai būdingas tarpusavio sąsajas, įskaitant sujungimo tikslus ir potencialias galimybes naudotis tarpvalstybiniu lankstumu, priima ataskaitą dėl numatomų nacionalinio lygmens lankstumo poreikių bent kitų 5–10 metų laikotarpiu.

Pirmoje pastraipoje nurodyta ataskaita:

- a) turi atitikti Europos išteklių adekvatumo vertinimą ir nacionalinius išteklių adekvatumo vertinimus, atliktus pagal 23 ir 24 straipsnius;
- b) parengiama remiantis kiekvienos valstybės narės perdavimo sistemos operatorių ir skirstymo sistemos operatorių pagal 3 dalį pateiktais duomenimis ir analizėmis ir taikant 3 dalyje nurodytą bendrą metodiką ir, kai tinkamai pagrįsta, remiantis papildomais duomenimis ir analize.

Jei valstybė narė pirmoje pastraipoje nurodytai ataskaitai priimti yra paskyrusi perdavimo sistemos operatorių arba kitą subjektą, reguliavimo institucija ataskaitą patvirtina arba iš dalies keičia.

2. 1 dalyje nurodytoje ataskaitoje bent:

- a) įvertinami įvairių rūšių lankstumo poreikiai, bent sezoniniu, dienos ir valandos pagrindu, siekiant integruoti iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą elektros energiją į elektros energijos sistemą, *inter alia*, skirtingos prielaidos dėl elektros energijos rinkos kainų, gamybos ir paklausos;
- b) atsižvelgiama į neiškastinių lankstumo išteklių, pavyzdžiui, reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo, įskaitant telkimą ir sujungimą, potencialą siekiant patenkinti lankstumo poreikį tiek perdavimo, tiek skirstymo lygmeniu;
- c) įvertinamos kliūtys lankstumui rinkoje ir pasiūloma tinkamų poveikio švelninimo priemonių ir paskatų, įskaitant reguliavimo kliūčių panaikinimą ir galimą rinkų bei sistemos veikimo paslaugų ar produktų tobulinimą;
- d) įvertinamas elektros energijos perdavimo ir skirstymo tinklų skaitmenizacijos indėlis ir
- e) atsižvelgiama į lankstumo šaltinius, kuriais, kaip numatoma, galima pasinaudoti kitose valstybėse narėse.

3. Kiekvienos valstybės narės perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai pateikia reguliavimo institucijai arba kitai pagal 1 dalį paskirtai institucijai arba subjektui duomenis ir analizes, kurių reikia 1 dalyje nurodytai ataskaitai parengti. Tinkamai pagrįstais atvejais reguliavimo institucija arba kita pagal 1 dalį paskirta institucija arba subjektas gali paprašyti, kad atitinkami perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai pateiktų papildomų ataskaitai skirtų duomenų, o ne vien tai, kas numatyta pagal 4 dalyje nurodytus reikalavimus. Kai to reikia šio straipsnio tikslais, atitinkami elektros perdavimo sistemos operatoriai arba elektros skirstymo sistemos operatoriai kartu su gamtinių dujų sistemos operatoriais ir vandenilio sistemos operatoriais koordinuoja atitinkamos informacijos rinkimą.

4. ENTSO-E ir ES SSO subjektas koordinuoja perdavimo sistemos operatorių ir skirstymo sistemos operatorių darbą, susijusį su pagal 3 dalį teiktiniais duomenimis ir analizėmis. Jie visų pirma:

- a) nustato duomenų, kuriuos perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai turi teikti reguliavimo institucijoms arba kitai pagal 1 dalį paskirtai institucijai ar subjektui, rūšį ir formatą;
- b) parengia metodiką, pagal kurią perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai analizuoja lankstumo poreikius, atsižvelgdami bent į:
 - i) visus turimus ekonomiškai efektyvius lankstumo šaltinius įvairiais laikotarpiais, taip pat ir kitose valstybėse narėse;
 - ii) planuojamas investicijas į tinklų sujungimą ir lankstumą perdavimo ir skirstymo lygmenimis ir
 - iii) poreikį mažinti elektros energijos sistemos priklausomybę nuo iškastinio kuro, kad būtų pasiekti Sąjungos 2030 m. energetikos ir klimato srities tikslai, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2018/1999 2 straipsnio 11 punkte, ir jos 2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslas, nustatytas Reglamento (ES) 2021/1119 2 straipsnyje, laikantis Paryžiaus susitarimo, priimto pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (*).

Metodikoje, nurodytoje pirmos pastraipos b punkte, pateikiami rekomendaciniai kriterijai, kaip įvertinti įvairių lankstumo šaltinių pajėgumus patenkinti lankstumo poreikius.

5. ENTSO-E ir ES SSO subjektas tarpusavyje glaudžiai bendradarbiauja koordinuodami perdavimo sistemos operatorių ir skirstymo sistemos operatorių veiklą, kiek tai susiję su duomenų ir analizių teikimu pagal 4 dalį.

6. Ne vėliau kaip 2025 m. balandžio 17 d. ENTSO-E ir ES SSO subjektas kartu pateikia ACER pasiūlymą dėl reguliavimo institucijai arba kitai pagal 1 dalį paskirtai institucijai ar subjektui teiktinų duomenų rūšies bei formato ir 4 dalyje nurodytos lankstumo poreikių analizės metodikos. Gavusi pasiūlymą, ACER per tris mėnesius jį patvirtina arba iš dalies pakeičia. Pastaruoju atveju, prieš priimdama pakeitimus, ACER konsultuojasi su Elektros energijos srities veiklos koordinavimo grupe, ENTSO-E ir ES SSO subjektu. Priimtas pasiūlymas paskelbiamas ACER svetainėje.

7. Reguliavimo institucija arba kita pagal 1 dalį paskirta institucija arba subjektas pateikia 1 dalyje nurodytas ataskaitas Komisijai bei ACER ir jas paskelbia. Per 12 mėnesių nuo ataskaitų gavimo ACER paskelbia ataskaitą, kurioje pateikia jų analizę ir rekomendacijas tarpvalstybinės svarbos klausimais, susijusiais su reguliavimo institucijos arba kitos pagal 1 dalį paskirtos institucijos ar subjekto išvadomis, įskaitant rekomendacijas dėl kliūčių neiškastiniams lankstumo ištekliams patekti į rinką šalinimo.

ACER vertinami tarpvalstybinės svarbos klausimai yra, be kita ko:

- a) kaip geriau integruoti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą lankstumo poreikių analizę, Europos išteklių adekvatumo vertinimo pagal 23 straipsnį metodiką ir visos Sąjungos dešimties metų tinklo plėtros plano įgyvendinimo metodiką, užtikrinant jų tarpusavio nuoseklumą;
- b) numatomi Sąjungos lygmens elektros energijos sistemos lankstumo poreikiai ir numatomas jos ekonomiškai prieinamas ateinančių 5–10 metų laikotarpio potencialas, atsižvelgiant į nacionalines ataskaitas;
- c) galimas papildomų priemonių, kurias taikant būtų išnaudotas lankstumo potencialas elektros energijos rinkose ir sistemos eksploatavimo srityje, taikymas.

Į antros pastraipos a punkte nurodytos analizės rezultatus gali būti atsižvelgiama toliau peržiūrint tame punkte nurodytas metodikas, laikantis atitinkamų Sąjungos teisės aktų.

Europos mokslo patariamoji taryba klimato kaitos klausimais gali savo iniciatyva pateikti ACER pasiūlymų, kaip užtikrinti Sąjungos 2030 m. energetikos ir klimato srities tikslų ir jos 2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslo laikymąsi.

8. ENTSO-E atnaujinama visos Sąjungos tinklo plėtros planą, į jį įtraukdamas 1 dalyje nurodytų lankstumo poreikių vertinimų rezultatus. Perdavimo sistemos operatoriai ir skirstymo sistemos operatoriai savo tinklų plėtros planuose atsižvelgia į tuos vertinimus.

19f straipsnis

Orientacinis nacionalinis neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo tikslas

Ne vėliau kaip per šešis mėnesius po ataskaitos pagal šio reglamento 19e straipsnio 1 dalį pateikimo kiekviena valstybė narė, remdamasi ta ataskaita, apibrėžia orientacinį nacionalinį neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo tikslą, įskaitant atitinkamą konkretų reguliavimo apkrovą ir energijos kaupimo indėlį siekiant to tikslo. Tą tikslą valstybės narės gali pasiekti išnaudodamos nustatytą neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo potencialą, pašalindamos nustatytas rinkos kliūtis arba taikydamos šio reglamento 19g straipsnyje nurodytas neiškastinių išteklių rėmimo schemas. Tą orientacinį nacionalinį tikslą, įskaitant atitinkamą konkretų reguliavimo apkrovą bei energijos kaupimo indėlį siekiant to tikslo ir priemones jam pasiekti, taip pat turi atspindėti valstybių narių integruoti nacionaliniai energetikos ir klimato srities veiksmų planai, kiek tai susiję su energijos vidaus rinkos aspektu pagal Reglamento (ES) 2018/1999 3, 4 ir 7 straipsnius, ir jų integruotos pažangos ataskaitos, teikiamos pagal to reglamento 17 straipsnį. Kol bus priimta ataskaita pagal šio reglamento 19e straipsnio 1 dalį, valstybės narės gali apibrėžti laikinus orientacinius nacionalinius tikslus.

Atlikusi vertinimą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 9 straipsnį, Komisija, po to, kai jai pateikiamas nacionalinis orientacinis tikslas, kurį valstybės narės apibrėžė ir pranešė pagal šio straipsnio 1 dalį, pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinamos nacionalinės ataskaitos.

Remdamasi išvadomis, išdėstytomis pagal pirmąją valstybių narių pateiktą informaciją parengtoje ataskaitoje, Komisija gali parengti Sąjungos lankstumo strategiją, kurioje ypatingas dėmesys būtų skiriamas reguliavimui apkrova ir energijos kaupimui siekiant sudaryti palankesnes sąlygas jų diegimui, ir kuri atitiktų Sąjungos 2050 m. energetikos ir klimato srities tikslus, ir poveikio klimatui neutralumo tikslą. Kai tikslinga, prie tos Sąjungos lankstumo strategijos gali būti pridėtas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

19g straipsnis

Neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo rėmimo schemas

1. Jei orientaciniam nacionaliniam tikslui arba, kai aktualu, laikiniams orientaciniams nacionaliniams tikslams, apibrėžtiems pagal 19f straipsnį, pasiekti nepakanka investicijų į neiškastinių išteklių suteikiamą lankstumą, valstybės narės gali taikyti neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo rėmimo schemas, pagal kurias mokamos išmokos už turimą neiškastinių išteklių teikiamo lankstumo pajėgumą, nedarant poveikio 12 ir 13 straipsniams. Pajėgumų mechanizmą taikančios valstybės narės apsvarsto galimybę atlikti būtinus pajėgumų mechanizmų struktūros pakeitimus, kad būtų skatinama naudotis neiškastinių išteklių suteikiamu lankstumu, pavyzdžiui, reguliavimu apkrova ir energijos kaupimu, nedarant poveikio tų valstybių narių galimybei naudotis šioje dalyje nurodytomis neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo rėmimo schemomis.

2. Valstybių narių galimybė taikyti neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo rėmimo priemones pagal šio straipsnio 1 dalį nekliaudo joms savo orientacinių nacionalinių tikslų, apibrėžtų pagal 19f straipsnį, siekti kitomis priemonėmis.

19h straipsnis

Neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo rėmimo schemų rengimo principai

Valstybių narių pagal 19g straipsnio 1 dalį taikomos neiškastinių išteklių suteikiamo lankstumo rėmimo schemas parengiamos taip, kad:

- a) nebūtų viršijama to, kas būtina orientaciniam nacionaliniam tikslui arba, kai aktualu, laikinam orientaciniam nacionaliniam tikslui, apibrėžtam pagal 19f straipsnį, pasiekti ekonomiškai efektyviu būdu;
- b) būtų apsiribojama naujomis investicijomis į neiškastinius lankstumo išteklius, pavyzdžiui, reguliavimą apkrova ir energijos kaupimą;
- c) būtų stengiamasi atsižvelgti į lokacinius kriterijus, kad būtų užtikrinta, kad investicijos į naują pajėgumą būtų atliekamos optimalioje vietoje;
- d) nebūtų suteikta galimybė už apskaitos taško pradėti gaminti elektros energiją iš iškastinio kuro;
- e) pajėgumo teikėjų atrankos procesas būtų atviras, skaidrus, konkurencinis, savanoriškas, nediskriminacinis ir ekonomiškai efektyvus;
- f) būtų užkirstas kelias nederamiems veiksmingo elektros energijos rinkų veikimo iškraipymams, be kita ko, išsaugotos veiksmingo eksploatavimo paskatos ir kainų signalai, taip pat kainų svyravimų ir rinkos rizikos poveikis;
- g) būtų teikiamos paskatos integruotis į elektros energijos rinkas laikantis rinkos principų ir reaguojant į padėtį joje, kartu vengiant bereikalingų elektros energijos rinkų iškraipymų ir atsižvelgiant į galimas sistemos integracijos išlaidas ir tinklo perkrovą ir stabilumą;
- h) būtų nustatytas minimalus aktyviosios energijos įtraukimo į elektros energijos rinkas lygis, kuriuo atsižvelgiama į technines lankstumą užtikrinančio turto specifikacijas;
- i) būtų taikomos tinkamos sankcijos pajėgumo teikėjams, kurie nesilaiko h punkte nurodyto minimalaus dalyvavimo elektros energijos rinkose lygio arba nesivadovauja veiksmingo eksploatavimo paskatomis ir kainų signalais, nurodytais f punkte;
- j) būtų skatinama pradėti tarpvalstybiniu mastu naudotis tais ištekliais, kurie gali užtikrinti reikiamas technines charakteristikas, kai sąnaudų ir naudos analizė yra teigiama.

(*) OL L 282, 2016 10 19, p. 4.;

10) 21 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 1 dalis pakeičiama taip:

„1. Valstybės narės, įgyvendindamos šio reglamento 20 straipsnio 3 dalyje nurodytas priemones pagal SESV 107, 108 ir 109 straipsnius, gali nustatyti pajėgumų mechanizmus.“;

b) 7 dalis išbraukiama;

c) 8 dalis pakeičiama taip:

„8. Pajėgumų mechanizmus ne ilgesniam kaip 10 metų laikotarpiui tvirtina Komisija. Pajėgumų kiekis, dėl kurio išipareigojama, mažinamas remiantis 20 straipsnio 3 dalyje nurodytais įgyvendinimo planais. Po to, kai nustatomas pajėgumų mechanizmas, valstybės narės ir toliau taiko įgyvendinimo planą.“;

11) 22 straipsnio 1 dalies a punktas išbraukiamas;

12) 37 straipsnio 1 dalies a punktas pakeičiamas taip:

„a) atlieka koordinuotus pralaidumo skaičiavimus laikydamasis metodikos, parengtos pagal prognozuojamo pralaidumo paskirstymo gaires, nustatytas Reglamentu (ES) 2016/1719, pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo gaires, nustatytas Reglamentu (ES) 2015/1222, ir elektros energijos balansavimo gaires, nustatytas Reglamentu (ES) 2017/2195“;

13) 50 straipsnis papildomas šia dalimi:

„4a. Perdavimo sistemos operatoriai skaidriai, pateikdami itin detalius su teritorija susijusius duomenis ir laikydamiesi visuomenės saugumo ir duomenų konfidencialumo reikalavimų, skelbia aiškią informaciją apie pajėgumus kurti naujas jungtis jų veiklos zonose, įskaitant pajėgumus pagal prašymą prisijungti ir lankstaus prijungimo galimybę apkrautose zonose. Paskelbimas turi apimti informaciją apie kriterijus, pagal kuriuos apskaičiuojamas turimas pajėgumas naujoms jungtims kurti. Perdavimo sistemos operatoriai reguliariai, bent kartą per mėnesį, atnaujina tą informaciją.

Perdavimo sistemos operatoriai sistemos naudotojams skaidriai teikia aiškią informaciją apie jų prašymų prisijungti statusą ir tvarkymą, įskaitant, kai aktualu, su lankstaus prijungimo susitarimais susijusią informaciją. Tokią informaciją jie pateikia per tris mėnesius nuo prašymo pateikimo dienos. Jei prisijungimo prašymas nėra nei patenkinamas, nei visam laikui atmetamas, perdavimo sistemos operatoriai reguliariai, bent kartą per ketvirtį, atnaujina tą informaciją.“;

14) 57 straipsnis papildomas šia dalimi:

„3. Skirstymo sistemos operatoriai ir perdavimo sistemos operatoriai tarpusavyje bendradarbiauja nuosekliai skelbdami nuoseklią informaciją apie turimus pajėgumus kurti naujas jungtis atitinkamose jų veiklos zonose, pateikdami naujų energetikos projektų plėtojams ir kitiems potencialiems tinklo naudotojams pakankamai išsamų vaizdą.“;

15) 59 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 1 dalies b punktas pakeičiamas taip:

„b) pralaidumo paskirstymo ir perkrovos valdymo taisyklės pagal šio reglamento 7–10, 13–17, 19 ir 35–37 straipsnius ir Direktyvos (ES) 2019/944 6 straipsnį, įskaitant taisykles dėl kitos paros, einamosios paros ir prognozuojamo pralaidumo skaičiavimo metodikų ir procesų, tinklo modelių, prekybos zonų konfigūracijos, perskirstymo ir kompensacinės prekybos, prekybos algoritmų, bendro kitos paros ir einamosios paros prekybos rinkų susiejimo, įvairių valdymo galimybių, paskirstyto tarpzoninio pralaidumo garantijos, perkrovos pajamų skirstymo, išsamių duomenų apie šio reglamento 9 straipsnio 3 dalyje nurodytas priemones ir jų ypatumų, nurodant tos dalies 4 ir 5 dalyse nurodytus elementus, bendrosios paskirstymo platformos vykdomo ilgalaikių finansinių perdavimo teisių paskirstymo ir prekybos jomis palengvinimo, taip pat tokių ilgalaikių perdavimo teisių dažnumo, termino ir specifinio pobūdžio, tarpzoninio perdavimo rizikos draudimo, kiekio paraiškų teikimo procedūrų ir pralaidumo paskirstymo bei perkrovos valdymo išlaidų susigrąžinimo, taip pat kompensacijų jūros atsinaujinančiųjų išteklių jėginių operatoriams už pajėgumo sumažinimus metodikos“;

b) 2 dalies a punktas pakeičiamas taip:

„a) prijungimo prie tinklo taisyklės, įskaitant taisykles dėl prie perdavimo sistemos prijungtų apkrovos objektų, prie perdavimo sistemos prijungtų skirstymo objektų ir skirstymo sistemų prijungimo, apkrovos blokų, naudojamų reguliavimo apkrova paslaugoms teikti, prijungimo, generatorių ir kitų sistemos naudotojų prijungimo prie tinklo reikalavimų, aukštosios įtampos nuolatinės srovės sistemų prijungimo prie tinklo reikalavimų, nuolatinės srovės linija jungiamų elektros jėgainių parko modulių ir tolimųjų galinių aukštos įtampos nuolatinės srovės keitiklių stočių reikalavimų ir prijungiant prie tinklo taikomų naudojimo leidimo procedūrų;“;

16) 64 straipsnyje įrašomos šios dalys:

„2a. Nukrypstant nuo 6 straipsnio 9, 10 ir 11 dalių, Estija, Latvija ir Lietuva gali sudaryti finansines sutartis dėl balansavimo pajėgumų tol, kol bus likę ne daugiau kaip penkeri metai iki balansavimo pajėgumo teikimo pradžios. Tokių sutarčių trukmė negali viršyti aštuonerių metų nuo tada, kai Estija, Latvija ir Lietuva prisijungs prie žemyninės Europos sinchroninės zonos.

Estijos, Latvijos ir Lietuvos reguliavimo institucijos gali leisti savo perdavimo sistemos operatoriams paskirstyti tarpzoninį pralaidumą taikant rinka grindžiamą procesą, kaip išdėstyta Reglamento (ES) 2017/2195 41 straipsnyje, neribojant apimties, kol praėis šeši mėnesiai nuo tos dienos, kurią pagal to reglamento 38 straipsnio 3 dalį bus visiškai įgyvendintas ir pradės veikti bendrai optimizuoto paskirstymo procesas.

2b. Nukrypstant nuo 22 straipsnio 4 dalies b punkto, valstybės narės gali prašyti, kad gamybos pajėgumas, kuris komercinę gamybą pradėjo anksčiau nei 2019 m. liepos 4 d. ir išmeta daugiau nei 550 g iškastinio kuro kilmės CO₂ vienai kWh elektros energijos ir vidutiniškai per metus išmeta daugiau nei 350 kg iškastinio kuro kilmės CO₂ vienam įrengtam kWe, gali, laikantis SESV 107 ir 108 straipsnių, išimties tvarka būti išipareigojęs arba gauti mokėjimus arba išipareigojimus dėl būsimų mokėjimų po 2025 m. liepos 1 d. pagal pajėgumų mechanizmą, kurį Komisija patvirtino anksčiau nei 2019 m. liepos 4 d.

2c. Komisija įvertina 2b dalyje nurodyto prašymo poveikį, kiek tai susiję su išmetamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu. Komisija, įvertinusi 2d dalyje nurodytą ataskaitą, gali leisti taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą, jei tenkinamos šios sąlygos:

- a) 2019 m. liepos 4 d. arba vėliau valstybė narė pagal 22 straipsnį ir tiekimo laikotarpiu po 2025 m. liepos 1 d. surengė konkurencinį konkursą, kuriuo siekiama užtikrinti, kad dalyvautų kuo daugiau pajėgumų teikėjų, atitinkančių 22 straipsnio 4 dalies reikalavimus, dalyvavimą;
- b) šios dalies a punkte nurodyto konkurencinio konkurso proceso metu pasiūlyto pajėgumo kiekio nepakanka pagal 20 straipsnio 1 dalį nustatytai adekvatumo problemai išspręsti sutarties sudarymo laikotarpiu, kurį apima tas konkurso procesas;
- c) gamybos pajėgumas, kuris išmeta daugiau nei 550 g iškastinio kuro kilmės CO₂ vienai kWh elektros energijos, yra išipareigojęs arba gauna mokėjimus arba išipareigojimus dėl būsimų mokėjimų ne ilgiau kaip vienus metus ir per tiekimo laikotarpį, kuris neviršija nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo laikotarpio, ir yra įsigytas vykdant papildomą viešųjų pirkimų procesą, atitinkantį visus 22 straipsnyje nustatytus reikalavimus, išskyrus 4 dalies b punkte nustatytus reikalavimus, ir tik tokiam pajėgumo kiekiui, kurio reikia šios dalies b punkte nurodytai adekvatumo problemai išspręsti.

Pagal šią dalį nukrypti leidžianti nuostata gali būti taikoma iki 2028 m. gruodžio 31 d., jei joje nustatytų sąlygų laikomasi visą nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo laikotarpį.

2d. Prie prašymo taikyti 2b dalyje nurodytą nukrypti leidžiančią nuostatą pridedama valstybės narės ataskaita, kurioje pateikiama:

- a) nukrypti leidžiančios nuostatos poveikio, susijusio su išmetamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu, taip pat perėjimui prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos, didesniai lankstumui, energijos kaupimui, elektromobilumui ir reguliavimui apkrova vertinimas;
- b) pertvarkos atsisakant 2b dalyje nurodyto gamybos pajėgumo dalyvavimo pajėgumų mechanizmuose ne vėliau kaip iki nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo pabaigos dienos planas, kuriame nurodomi etapai, įskaitant planą, kaip įsigyti būtina pakeičiantį pajėgumą laikantis orientacinės nacionalinės bendros atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalies trajektorijos, ir kliūčių investicijoms, dėl kurių per 2c dalies a punkte nurodytą konkurencinio konkurso procedūrą nepateikiama pakankamai pasiūlymų, vertinimą.“;

17) 69 straipsnis iš dalies keičiamas taip:

a) 2 dalis pakeičiama taip:

„2. Ne vėliau kaip 2026 m. birželio 30 d. Komisija peržiūri šį reglamentą ir remdamasi ta peržiūra pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, prie kurios, kai tikslinga, pridedamas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto.

Komisijos ataskaitoje, *inter alia*, įvertinama:

a) dabartinės trumpojo laikotarpio elektros energijos rinkų struktūros ir veikimo veiksmingumas, be kita ko, krizės ar ekstremaliųjų situacijų atvejais, ir, vertinant plačiau, galimas neveiksmingumas, susijęs su elektros energijos vidaus rinka, ir įvairios galimybės taikyti galimas taisomąsias priemones ir priemones, taikytinas krizės ar ekstremaliųjų situacijų atvejais, atsižvelgiant į tarptautinę patirtį ir vidaus elektros energijos rinkos raidą bei naujus pokyčius;

b) dabartinės Sąjungos skirstomųjų tinklų teisinės ir finansinės sistemos tinkamumas Sąjungos atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vidaus rinkos tikslams pasiekti;

c) pagal 19a straipsnį vienos arba daugiau EEPS skirtų Sąjungos rinkos platformų, kuriomis būtų naudojamasi savanoriškai, potencialas ir perspektyvumas, įskaitant tų galimų platformų sąveiką su kitomis esamomis elektros energijos rinkos platformomis ir paklausos sutelkimą EPPS vykdant telkimo veiksmus.“;

b) papildoma šia dalimi:

„3. Ne vėliau kaip 2025 m. sausio 17 d. Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai išsamią ataskaitą, kurioje įvertinamos galimybės racionalizuoti ir supaprastinti pajėgumų mechanizmo taikymo procesą pagal IV skyrių, siekiant užtikrinti, kad valstybės narės galėtų laiku išspręsti adekvatumo problemas. Tame kontekste Komisija prašo, kad ACER iš dalies pakeistų 23 straipsnyje nurodyto Europos išteklių adekvatumo vertinimo metodiką atitinkamai pagal 23 ir 27 straipsnius.

Ne vėliau kaip 2025 m. balandžio 17 d. Komisija, pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis, pateikia pasiūlymus, kaip būtų galima atitinkamai racionalizuoti ir supaprastinti pajėgumų mechanizmų vertinimo procesą.“;

18) įterpiamas šis straipsnis:

„69a straipsnis

Sąveika su Sąjungos finansų srities teisės aktais

Šis reglamentas nedaro poveikio reglamentams (ES) Nr. 648/2012 bei (ES) Nr. 600/2014 ir Direktyvos 2014/65/ES taikymui, kiek tai susiję su rinkos dalyvių ar rinkos operatorių veikla, susijusia su finansinėmis priemonėmis, kaip apibrėžta Direktyvos 2014/65/ES 4 straipsnio 1 dalies 15 punkte.“;

19) I priedo 1.2 punktas pakeičiamas taip:

„1.2. Koordinuotas pralaidumo skaičiavimas atliekamas visais paskirstymo laikotarpiais.“

3 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje 2024 m. birželio 13 d.

Europos Parlamento vardu

Pirmininkė

R. METSOLA

Tarybos vardu

Pirmininkė

H. LAHBIB